

UČNI NAČRT Z DIDAKTIČNIMI PRIPOROČILI

DOMOVINSKA IN DRŽAVLJANSKA KULTURA IN ETIKA

Osnovna šola za odrasle

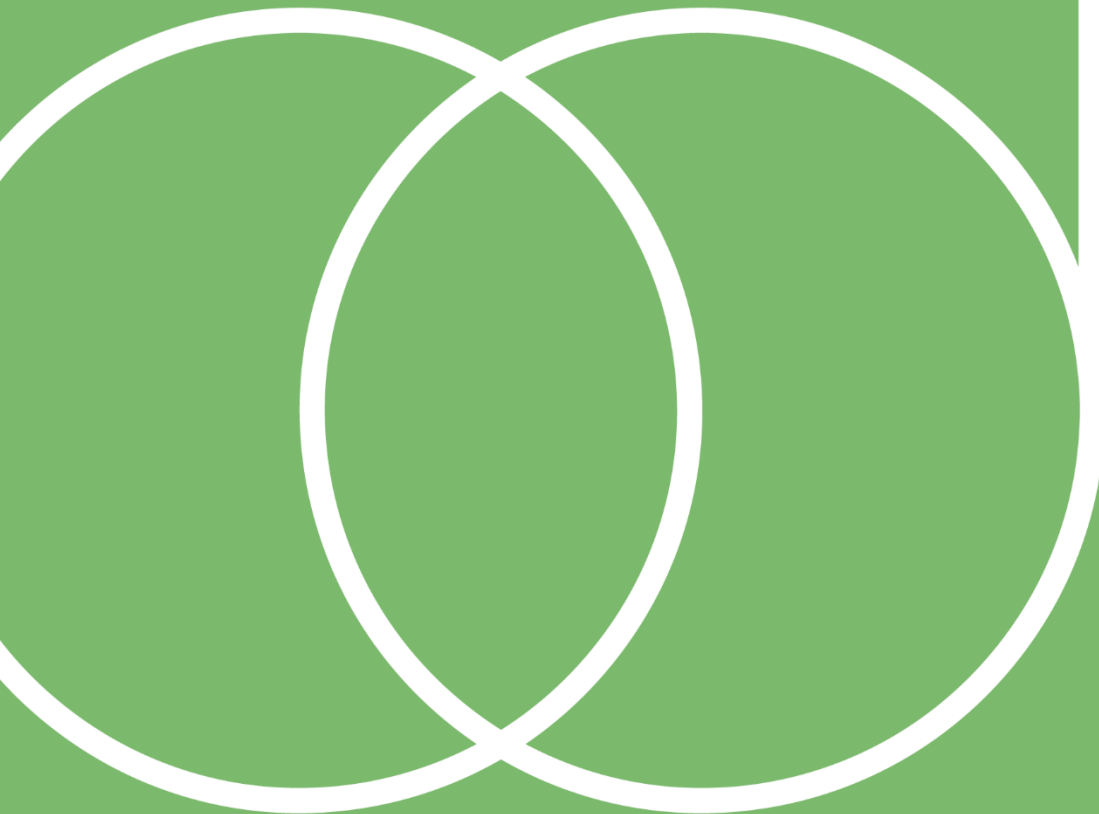
Izobraževalni program za odrasle
osnovna šola za odrasle

Izobraževalni program za odrasle
osnovna šola za odrasle s
prilagojenim predmetnikom za
osnovno šolo za odrasle s
slovenskim učnim jezikom na
narodno mešanem območju
slovenske Istre

Izobraževalni program za odrasle
osnovna šola za odrasle s
prilagojenim predmetnikom za
osnovno šolo za odrasle z
italijanskim učnim jezikom na
narodno mešanem območju
slovenske Istre

Izobraževalni program za odrasle
osnovna šola za odrasle s
prilagojenim predmetnikom za
osnovno šolo za odrasle za
dvojezično osnovno šolo na
narodno mešanem območju
Prekmurja

OBVEZNI PREDMET

UČNI NAČRT Z DIDAKTIČNIMI PRIPOROČILI

IME PREDMETA: domovinska in državljsanska kultura in etika

Predmetnik osnovne šole za odrasle

Prilagojeni predmetnik osnovne šole za odrasle s slovenskim učnim jezikom na narodno mešanem območju slovenske Istre

Prilagojeni predmetnik osnovne šole za odrasle z italijanskim učnim jezikom na narodno mešanem območju slovenske Istre

Prilagojeni predmetnik osnovne šole za odrasle za dvojezično osnovno šolo na narodno mešanem območju Prekmurja

8. razred	9. razred
12	12

PRIPRAVILA PREDMETNA KURIKULARNA KOMISIJA V SESTAVI:

mag. Klavdija Šipuš, Zavod RS za šolstvo; dr. Marinko Banjac, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede; dr. Smiljana Gartner, Univerza v Mariboru, Filozofska fakulteta; Dejan Kokol, Osnovna šola Žetale; dr. Suzana Košir, Univerza v Mariboru, Filozofska fakulteta; Natalija Panić, Osnovna šola Sostro; Maja Vačun, Osnovna šola Selnica ob Dravi

Podskupina v izobraževalnem programu za odrasle osnovna šola za odrasle:

mag. Klavdija Šipuš, Zavod RS za šolstvo; dr. Marinko Banjac, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede; Natalija Panić, Osnovna šola Sostro

JEZIKOVNI PREGLED: Mira Turk Škraba

OBLIKOVANJE: neAGENCIJA, digitalne preobrazbe, Katja Pirc, s. p.

IZDALA: Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje in Zavod RS za šolstvo

ZA MINISTRSTVO ZA VZGOJO IN IZOBRAŽEVANJE: dr. Vinko Logaj

ZA ZAVOD RS ZA ŠOLSTVO: Jasna Rojc

Ljubljana 2025

SPLETNA IZDAJA

DOSTOPNO NA POVEZAVI:

https://www.gov.si/assets/ministrstva/MVI/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/osnovna-sola-za-odrasle/2025/Didakticna_priporocila_k_ucnemu_nacrtu_domovinska_in_drzavljsanska_vzgoja_ter_etika_oso_2025.pdf

Katalogni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani

[COBISS.SI-ID 260793347](#)

ISBN 978-961-03-1444-8 (Zavod RS za šolstvo, PDF)

Strokovni svet RS za splošno izobraževanje je na svoji 248. seji, dne 20. 11. 2025, določil učni načrt domovinska in državljanska kultura in etika za izobraževalni program za odrasle osnovna šola za odrasle, izobraževalni program za odrasle osnovna šola za odrasle s prilagojenim predmetnikom osnovne šole za odrasle s slovenskim učnim jezikom na narodno mešanem območju slovenske Istre, izobraževalni program za odrasle osnovna šola za odrasle s prilagojenim predmetnikom osnovne šole za odrasle z italijanskim učnim jezikom na narodno mešanem območju slovenske Istre, izobraževalni program za odrasle osnovna šola za odrasle s prilagojenim predmetnikom osnovne šole za odrasle za dvojezično osnovno šolo na narodno mešanem območju Prekmurja.

Strokovni svet RS za splošno izobraževanje se je na svoji 248. seji, dne 20. 11. 2025, seznanil z didaktičnimi priporočili k učnemu načrtu domovinska in državljanska kultura in etika za izobraževalni program za odrasle osnovna šola za odrasle, izobraževalni program za odrasle osnovna šola za odrasle s prilagojenim predmetnikom osnovne šole za odrasle s slovenskim učnim jezikom na narodno mešanem območju slovenske Istre, izobraževalni program za odrasle osnovna šola za odrasle s prilagojenim predmetnikom osnovne šole za odrasle z italijanskim učnim jezikom na narodno mešanem območju slovenske Istre, izobraževalni program za odrasle osnovna šola za odrasle s prilagojenim predmetnikom osnovne šole za odrasle za dvojezično osnovno šolo na narodno mešanem območju Prekmurja.

PRIZNANJE AVTORSTVA – NEKOMERCIALNO – DELJENJE POD ENAKIMI POGOJI

Prenova izobraževalnih programov s prenovo ključnih programskih dokumentov (kurikuluma za vrtce, učnih načrtov ter katalogov znanj)

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA VZGOJO IN IZOBRAŽEVANJE

KAKO SE ZNAJTI?

TIPICNE STRANI

V dokumentu je za udeleženske in udeležence, učiteljice in učitelje ipd. uporabljena moška slovnična oblika, ki velja enakovredno za oba spola.

Tema sporoča vsebinski okvir ali okvir predmetnospecifičnih zmožnosti, povezanih s cilji oz. skupinami ciljev: teme so predmetno specifične in lahko vključujejo vsebinske sklope in dejavnosti ter razvijajo veščine, zmožnosti in koncepte, ki naj bi jih udeleženci izgrajevali in razvijali v procesu učenja.

IME TEME

OBVEZNO

Vrsta teme:
Obvezno
Izbirno

OPIS TEME

Opis teme zajema ključne poudarke oz. koncepte kot okvir skupinam ciljev.

Em fugiaspiduci sitet ut etur, in conest dipsum eosa nonsequam volorum, ommolor aut desequi duciist estrunda volorest, sandeni maximin uscillab il magnam quiam quo con explacc ullaccum alisi quidell igendam, in repta dolupta volor sam, ut hilit laut faccumqui omnim ut doluptur, quam consequ atibus dolo dignate mporehent qui tem nonseque por aliquisimust que volestrum esed quibusdae milla conserf ernate dentiat.

Ma vellaut quiatio rporrore voluptae cus et illent harum doluptatur, et quas molorporia doluptatis molum rae nos event, inullit incimaiozem fugiandantis et fugitisque maion ped quo odi beatur, sequi ilisqui ipidel escim reprat.

DODATNA POJASNILA ZA TEMO

Dodatna pojasnila za temo lahko vsebujejo razlago o zasnovi teme, usmeritve in/ali navodila, ki se nanašajo na vsebino, vrsto teme, členitev teme, poimenovanje, trajanje, dejavnosti, izvedbo aktivnosti, učne pripomočke ... oz. karkoli, kar je pomembno za to temo.

Ullatur sequo qui ut vellenderio. Re exeseq uiatur aturem eos millandio totaquis alibus iume voluptatia quis aut quamust iosant prestius, ut ommodigendis doluptaes dersped moluptae. Harum a volupta tiatur, ne veles quia voluptatia similiic tatesequam, seque ventio. Hendis erum quissequo quist que con nulparum ut quಂತemos et repro quod ma nimusa sae vellaut eum ulpari velent voluptu rempor a de omnimax impellu ptatiaecusa ducipsae aut evelles temolup tincil imporia simped et endes eum et molum que laborerat voluptiurem nempori bustio explabo rionsenet evenimin nis ex eum voluptam consed que volupid eliquibus, tetusda ntusam ellis ut archill uptiore rundiae nimusdam vel enit, optibea quiaspitem lam alit re, omnis ab il mo dolupti connihi tionsequiam eicia dolo intur accusci musdaecatet faccatur? Sinctet latiam facescipsa

Ceria pa iumquam, exernam quaspis dit eaquasit, omnis quis aut apitassum coribusda invenih icatia qui aperorum qui ut re perumquaeeped quame moditatum ipient veligna tessint iaessum, optamus, testi sediasped moluptatem aperiam aut quodips usciate veribus.

Mi, asit volupta tuscil int aspel illit atur, eum idenist iorrum alit, nim re illitas ma nimi, iusciisita dolorum volorepedio core, consequam quae. De nossiti officillate

8 Osnovna šola za odrasle | Matematika

Številka strani,
program izobraževanja,
predmet

Z oznako **SC** so označeni ključni cilji posameznih področij skupnih ciljev. Številčni zapis pri oznaki skupnih ciljev se navezuje na preglednico s skupnimi cilji.

Z oznako **O** so označeni obvezni cilji.

Z ležečim tiskom in oznako **I** so označeni izbirni cilji.

S krepko označenim besedilom so izpostavljeni **minimalni standardi znanja**.

Z ležečim besedilom so označeni izbirni standardi oz. standardi znanja, ki izhajajo iz izbirnih ciljev.

Dodatne pisave in oznake pri standardih so opredeljene v obvezujočih navodilih za učitelja (npr. podčrtani, M, PTI itd.)

IME SKUPINE CILJEV

CILJI

- O:** Et plabo. Nam eum fuga. Et explat. Xerro et aut que nihicia doloribus, velisci tatur
I: *Que ommodic aboribust, tesequae nimaionseni arum audit minusda dolum, si venimil itatat. Estinve litatem ut adit quid qui.* **SC** (2.2.2.1)
I: *Quia voluptatur aut od minverum, quas ilis et mint, eature rehenit magnatur aut exceaquam reiunt et omnis nobit vero excepel in nimagnam quat officiam que plaborpore ne culpa eum dolore aut aspicias sanihil moditam re pelias ne veri reperferes solores dolorum, quidit ad qui dolorerun.*
O: Ibus nis auda vendio venis saperum atem quiant aut pre comniscia num at is quoditi ne estinve litatem venis saperum atem quiant. **SC** (1.3.4.2 | 2.1.1.1 | 2.1.2.1 | 2.2.1.1 | 2.2.1.2 | 3.1.3.1 | 5.1.2.1)

STANDARDI ZNANJA

- Udeleženec
- » Obisquamet faccab incium repernam id quist plita nume con nonectem sit volentis etur sanda de velictorrum quasimus mo mi.
 - » Icillabo. Bor as plibusc ipidesequat latia cupatatu repeliam.
 - » **Et ommo commolo ratatur saepedit essunt que parit, expelliquam rem simos con es est volorrum quae. Aximintios et faccae. Inciet, ommolo con commoluptas aut vidusci enient.**
 - » **Ut fuga. Nemperum fuga.**
 - » Ma vellaut quiatio rporrore voluptae cus et illent harum doluptatur, et quas
 - » Omnim ut doluptur, quam consequ.
 - » *Obisquamet faccab incium repernam id quist plita nume con nonectem sit volentis etur sanda de velictorrum quasimus mo mi.*
 - » *Icillabo. Bor as plibusc ipidesequat latia cupatatu repeliam.*
 - » Et ommo commolo ratatur saepedit essunt que parit, expelliquam rem simos con es est volorrum quae. Aximintios et faccae. Inciet, ommolo con commoluptas aut vidusci enient.
 - » *Ut fuga. Nemperum fuga.*

TERMINI:

- laborerat voluptiurem veligna tessint laborerat voluptiurem veligna tessint
 veligna tessint laborerat voluptiurem veligna tessint

9 Osnovna šola za odrasle | Matematika

Pojmi, ki jih udeleženec mora poznati oz. razumeti (in/ali znati smiselno uporabljati), lahko pa so navedeni tudi priporočeni pojmi. Nabor terminov zaokrožuje in dopolnjuje posamezno temo, predstavlja pa informacijo učitelju pri načrtovanju vzgojno-izobraževalnega dela. Namenjen je navedbi terminologije, ki jo na področju določene teme v določenem obdobju izobraževalne vertikale usvojijo udeleženci.

VIRI IN LITERATURA PO POGLAVJIH

Viri in literatura,
ki so vključeni v
posamezno temo.

NASLOV TEME

- » Lorem ipsum dolor sit amet, consectetur adipiscing elit. Morbi eget ante eget ante hendrerit convallis vitae et purus. Donec euismod dolor sed neque condimentum, at sodales enim interdum. <https://lorem.ipsum.com/mubis/link/n0n2c3c>

NASLOV SKUPINE CILJEV

- » Etiam, M. (2019). Eget laoreet ipsum. Nulla facilisi.
- » Parum, V. (2025). Sequi blaboreet quosam. Seque cus.
- » Morbi P. (2007). Sed ac arcu id velit facilisis aliquet. Nec tincidunt.
- » Eget O. (2010). Vestibulum vitae massa eget orci condimentum fringilla a ac turpis. Nulla et tempus nunc, vitae scelerisque tellus. Sed in tempus mi, a aliquet quam. Integer ut euismod eros, vel pretium mi. Maecenas sollicitudin.
- » Nunc N. (2023). Morbi suscipit ante quis viverra sollicitudin. Aenean ultricies.
- » Nunc N., Ante A., Sem S. (2015). Nullam congue eleifend magna in venenatis. Ut consectetur quis magna vitae sodales. Morbi placerat: <https://lorem.ipsum.com/mubis/link/n0n2c3c>
- » Sed A. (2024). Ut aliquet aliquam urna eget laoreet. Fusce hendrerit dolor id mauris convallis, at accumsan lectus fermentum. Nunc bibendum quam et nibh elementum consectetur.

NASLOV SKUPINE CILJEV

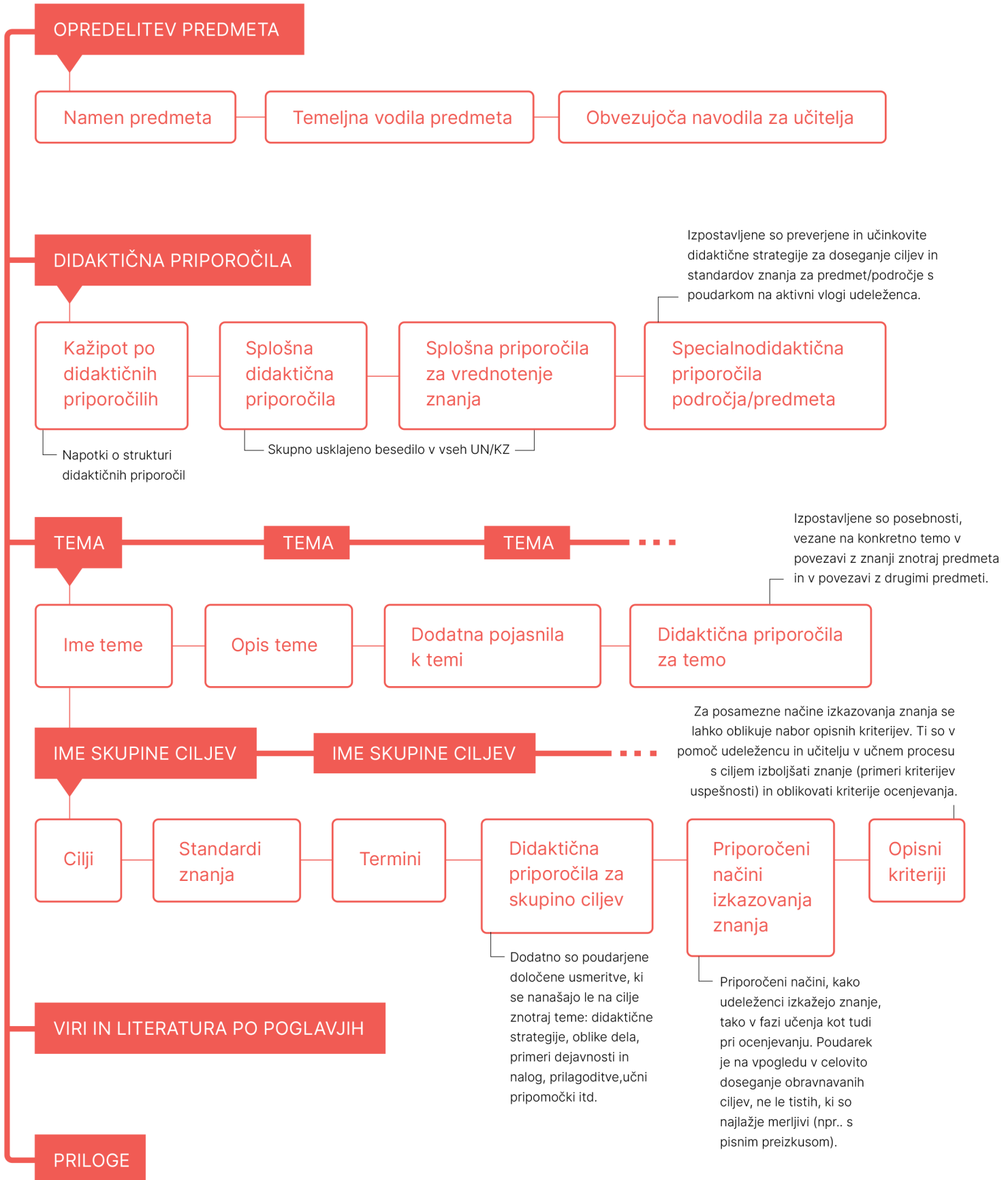
- » Vestibulum vitae massa eget orci condimentum fringilla, <https://lorem.ipsum.com/mubis/link/n0n2c3c>
- » Nunc F.: Vivamus quis tortor et ipsum tempor laoreet id quis nunc. Phasellus quis sagittis ligula.
- » Redaktion, 2018. Morbi placerat: <https://lorem.ipsum.com/mubis/link/n0n2c3c>

Viri in literatura, ki so vključeni
v posamezno skupino ciljev.

Hiperpovezava
do zunanjega vira

KAKO SE ZNAJTI?

STRUKTURA UČNEGA NACRTA Z DIDAKTIČNIMI PRIPOROČILI

KAZALO

OPREDELITEV PREDMETA.....	9	Življenje v sodobni družbi	53
Namen predmeta.....	9	ŽIVLJENJE V SODOBNI DRUŽBI	53
Temeljna vodila predmeta	9	Demokracija in človekove pravice	55
Obvezujoča navodila za učitelje	10	DEMOKRACIJA IN ČLOVEKOVE	
DIDAKTIČNA PRIPOROČILA	11	PRAVICE	55
Kažipot po didaktičnih priporočilih	11	Demokracija v Republiki Sloveniji in	
Splošna didaktična priporočila	12	Evropski uniji ter aktivno državljanstvo .	55
Splošna priporočila za vrednotenje znanja		DEMOKRACIJA V REPUBLIKI	
.....	14	SLOVENIJI IN EVROPSKI UNIJI TER	
Specialnodidaktična priporočila		AKTIVNO DRŽAVLJANSTVO	55
področja/predmeta	16	Finance, gospodarstvo in potrošniška	
TEME, CILJI, STANDARDI ZNANJA.....	22	družba	56
ETIČNO DELOVANJE POSAMEZNIKA V		FINANCE, GOSPODARSTVO IN	
SKUPNOSTI.....	23	POTROŠNIŠKA DRUŽBA	56
Etično delovanje posameznika v		Globalni izzivi	57
skupnosti	24	GLOBALNI IZZIVI	57
ŽIVLJENJE V SODOBNI DRUŽBI	29	PRILOGE.....	59
Življenje v sodobni družbi	30		
DEMOKRACIJA IN ČLOVEKOVE PRAVICE 34			
Demokracija in človekove pravice	35		
DEMOKRACIJA V REPUBLIKI SLOVENIJI IN			
EVROPSKI UNIJI TER AKTIVNO			
DRŽAVLJANSTVO	38		
Demokracija v Republiki Sloveniji in			
Evropski uniji ter aktivno državljanstvo	39		
FINANCE, GOSPODARSTVO IN			
POTROŠNIŠKA DRUŽBA.....	43		
Finance, gospodarstvo in potrošniška			
družba	44		
GLOBALNI IZZIVI	47		
Globalni izzivi	48		
VIRI IN LITERATURA PO POGLAVJIH.....	51		
Didaktična priporočila.....	51		
Etično delovanje posameznika v			
skupnosti	52		
ETIČNO DELOVANJE POSAMEZNIKA			
V SKUPNOSTI.....	52		

OPREDELITEV PREDMETA

NAMEN PREDMETA

Temeljni namen predmeta je spodbujati in razvijati aktivno demokratično držo udeležencev z namenom da svoje odločitve in delovanje gradijo na znanju in etični občutljivosti ter so pripravljeni prevzeti odgovornost zase in za skupnosti na lokalni, nacionalni ter globalni ravni.

Udeleženci pri predmetu izgrajujejo temeljna družboslovno-humanistična znanja s poudarkom na etičnem mišljenju in delovanju, medijski, politični, ekonomski in finančni pismenosti, ki so potrebna za razumevanje in presojanje procesov, načinov odločanja in delovanje v sodobni družbi. Udeleženci krepijo vrednote demokratične kulture ter oblikujejo stališča in odnos do ključnih vprašanj, povezanih z vlogo državljana v najširšem pomenu in njegovo vpetostjo v ožje in širše družbeno okolje.

Predmet pri udeležencih spodbuja prepoznavo in presojo družbenih in etičnih dilem ter vprašanj, razvoj veščin kritičnega, ustvarjalnega, sodelovalnega in skrbnostnega mišljenja ter komuniciranja.

Cilji predmeta, prepleteni s skupnimi cilji, spodbujajo udeležence h krepitvi demokratičnih stališč, vrednot in odnosov. Poudarjajo spoštljivo komunikacijo, konstruktivno sodelovanje, zmožnost zavzemanja večperspektivnosti in krepitev zavedanja o potrebi po aktivnem sodelovanju pri oblikovanju trajnostne družbe.

TEMELJNA VODILA PREDMETA

Predmet je zasnovan tako, da z raznolikimi didaktičnimi pristopi, metodami in oblikami dela omogoča razumeti ključna področja sodobnega družbenega življenja, v katera so pomembno vpeti. Udeleženci se učijo sobivanja v demokratični kulturi ob neposrednih izkušnjah iz vsakdanjega življenja, zato je ključno, da pouk domovinske in državljanske kulture in etike odseva prav te.

Učitelj uresničuje vsebinske in procesne cilje predmeta ter skupne cilje z dejavnostmi, ki omogočajo aktivno vlogo udeležencev. Prek sodelovanja in delovanja v skupini in širšem družbenem okolju pridobivajo trajnejše znanje in veščine za etično in aktivno državljanstvo ter

razvijajo zavedanje, da je s sodelovanjem in spoštljivim dialogom mogoče ustvariti varno in vključujočo družbeno okolje za kakovostno sobivanje vseh članov družbe.

Udeleženci z izgrajevanjem in negovanjem skrbnostnih, sodelovalnih in demokratičnih odnosov v skupini razvijajo zavedanje, da demokratična družba lahko kakovostno, stabilno in vključujoče deluje le, če so njeni posamezniki etični in usmerjeni v delovanje za skupno dobro, proaktivni, informirani, odgovorno družbeno kritični in če premorejo določeno mero državljskega poguma.

OBVEZUJOČA NAVODILA ZA UČITELJE

Demokratično državljsko udejstvovanje je tesno povezano s predznanjem, izkušnjami udeležencev in refleksijo izkustva, zato je treba zagotoviti varno in spodbudno učno okolje, ki omogoča izkustveno učenje, v katerem sta udeležencem omogočena participacija in sodelovanje.

Vloga učitelja naj ne bo le posredovanje teoretičnega znanja, temveč omogočanje dejavnosti in situacij, v katerih teoretično znanje dobiva kontekst, pomen, smisel in relevantnost. S svojim strokovnim znanjem in etično držo naj bo učitelj pomemben sooblikovalec demokratičnega učnega okolja.

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA

KAŽIPOT PO DIDAKTIČNIH PRIPOROČILIH

Razdelke *Kažipot po didaktičnih priporočilih*, *Splošna didaktična priporočila* in *Splošna priporočila za vrednotenje znanja* je pripravil Zavod RS za šolstvo.

Didaktična priporočila prinašajo učiteljem napotke za uresničevanje učnega načrta predmeta v pedagoškem procesu. Zastavljena so večplastno, na več ravneh (od splošnega h konkretnemu), ki se medsebojno prepletajo in dopolnjujejo.

- » Razdelka *Splošna didaktična priporočila* in *Splošna priporočila za vrednotenje znanja* vključujeta krovne usmeritve za načrtovanje, poučevanje in vrednotenje znanja, ki veljajo za vse predmete po celotni izobraževalni vertikali. Besedilo v teh dveh razdelkih je nastalo na podlagi *Usmeritev za pripravo didaktičnih priporočil k učnim načrtom za osnovne šole in srednje šole* (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/3ladrd>) (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/3ladrd>) ter *Izhodišč za prenovo učnih načrtov v osnovni šoli in gimnaziji* (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/plw0909>) (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/f68315>) in je v vseh učnih načrtih enako.
- » Razdelek *Specialnodidaktična priporočila področja/predmeta* vključuje tista didaktična priporočila, ki se navezujejo na področje/predmet kot celoto. Zajeti so didaktični pristopi in strategije, ki so posebej priporočeni in značilni za predmet glede na njegovo naravo in specifikke.

Učni načrt posameznega predmeta je členjen na *teme*, vsaka tema pa se lahko nadalje členi na *skupine ciljev*.

- » Razdelka *Didaktična priporočila za temo* in *Didaktična priporočila za skupino ciljev* vključujeta konkretne in specifične napotke, ki se nanašajo na poučevanje določene teme oz. skupine ciljev znotraj teme. Na tem mestu so izpostavljene preverjene in učinkovite didaktične strategije za poučevanje posamezne teme ob upoštevanju značilnosti in vidikov znanja, predznanja, povezanosti znanja z drugimi predmeti/področji ipd. Na tej ravni so usmeritve lahko konkretizirane tudi s primeri izpeljave oz. učnimi scenariji.

Didaktična priporočila na ravni skupine ciljev zaokrožujeta razdelka *Priporočeni načini izkazovanja znanja* in *Opisni kriteriji*, ki vključujeta napotke za vrednotenje znanja (spremljanje, preverjanje, ocenjevanje) znotraj posamezne teme oz. skupine ciljev.

SPLOŠNA DIDAKTIČNA PRIPOROČILA

Učitelj si za uresničitev ciljev učnega načrta, kakovostno učenje in usvajanje znanja ter optimalen psihofizični razvoj udeležencev prizadeva zagotoviti varno in spodbudno učno okolje in učni proces graditi na predznanju ter izkušnjah udeležencev. Pri tem upošteva:

- » obseg ur, ki je manjši od programa redne OŠ,
- » strnjen obseg tem in skupin ciljev,
- » položaj in ugotovljene izobraževalne potrebe v osebem izobraževalnem načrtu udeležencev.

V ta namen v učnem procesu uporablja različne izvedbene modele (v živo, na daljavo ali kombinirano, sočasno, asinhrono, učenje s pomočjo ogleda posnetkov itd.) in raznolike didaktične strategije, ki vključujejo učne oblike, metode, tehnike, učna sredstva in gradiva, s katerimi udeležencem izobraževanja omogoča aktivno sodelovanje pri učnih urah in tudi uspešno samostojno učenje. Izbira jih premišljeno, glede na namen in naravo učnih ciljev ter glede na učne, poklicne in druge, za učenje pomembne značilnosti posameznega udeleženca, učne skupine ali oddelka. Ob tem udeležencem izobraževanja daje najrazličnejše oblike učne podpore, npr. možnost pogovornih ur v živo ali na daljavo, možnost dodatne strokovne pomoči v sodelovanju z drugimi strokovnimi delavci, ko to prispeva k uspešnosti udeleženca.

Varno in spodbudno učno okolje učitelj zagotavlja tako, da:

- » spodbuja spoštljivo in varno ozračje v učni skupini: medsebojno sprejemanje, sodelovanje, čustveno in socialno podporo;
- » neguje vedoželjnost, spodbuja interes in motivacijo za učenje, podpira razvoj poklicnih interesov, različnih potencialov in morebitnih talentov;
- » udeležence aktivno vključuje v načrtovanje učenja;
- » kakovostno poučuje (starosti in izkušnjam udeležencev primerno) in organizira samostojno učenje (individualno, v dvojicah, skupinsko) ob različni stopnji vodenja in spodbujanja;
- » udeležencem omogoča medsebojno izmenjavo znanja in izkušenj, podporo in sodelovanje;
- » v učnem procesu prepoznava in upošteva predznanje, skupne in individualne učne, socialne, čustvene, (med)kulturne, telesne in druge potrebe udeležencev;
- » udeležencem postavlja ustrezno zahtevne in relevantne učne izzive (npr. glede na delo, ki ga opravljajo) in si prizadeva za njihov napredek;
- » pri udeležencih stalno preverja razumevanje, spodbuja ozaveščanje in usmerjanje procesa lastnega učenja;
- » učni proces prilagaja ugotovitvam sprotnega spremljanja in preverjanja dosežkov udeležencev;

- » omogoča povezovanje ter nadgrajevanje znanja znotraj predmeta, med predmeti in predmetnimi področji (npr. modularni pristop);
- » poučuje in organizira samostojno učenje v različnih učnih okoljih (tudi virtualnih, zunaj učilnic), ob uporabi avtentičnih učnih virov in reševanju relevantnih življenjskih problemov in situacij;
- » ob doseganju predmetnih uresničuje tudi skupne cilje različnih področij (jezik, državljanstvo, kultura in umetnost; trajnostni razvoj; zdravje in dobrobit; digitalna kompetentnost; podjetnost).

Učitelj pri uresničevanju ciljev in standardov znanja učnega načrta udeležencem omogoči prepoznavanje in razumevanje:

- » smisla oz. namena učenja (kaj se bodo učili in čemu);
- » uspešnosti lastnega učenja oz. napredka (kako in na temelju česa bodo vedeli, da so pri učenju uspešni in so dosegli cilj);
- » pomena različnih dokazov o učenju in znanju;
- » vloge povratne informacije za stalno izboljševanje znanja/zmožnosti ter krepitev občutka »zmorem«;
- » pomena medsebojnega učenja in povratne informacije med udeleženci,
- » namena in poteka ocenjevanja znanja.

Za doseganje celostnega in poglobljenega znanja učitelj načrtuje raznolike predmetne ali medpredmetne učne izzive, ki spodbujajo udeležence k aktivnemu raziskovanju, preizkušanju, primerjanju, analiziranju, argumentiranju, reševanju avtentičnih problemov, izmenjavi izkušenj in povratnih informacij. Glede na potencialne potrebe in motivacijo udeležencev smiselno načrtuje učne dejavnosti za razvijanje ustvarjalnosti, inovativnosti, kritičnega mišljenja in drugih prečnih veščin. Učitelj, kadar je mogoče, izvaja projektni, problemski, raziskovalni, eksperimentalni, izkustveni ali praktični pouk in uporablja temu primerne učne metode, pripomočke, gradiva in digitalno tehnologijo.

Učitelj upošteva raznolike zmožnosti in potrebe udeležencev, opredeljene v osebni izobraževalni načrtu (OIN), v okviru notranje diferenciacije in individualizacije pouka ter personalizacije učenja s prilagoditvami, ki obsegajo:

- » učno okolje z izbiro ustreznih didaktičnih strategij, učnih dejavnosti in oblik;
- » obsežnost, zahtevnost in kompleksnost učnih ciljev;
- » raznovrstnost in tempo učenja;
- » načine izkazovanja znanja, pričakovane rezultate ali dosežke.

Učitelj smiselno upošteva načelo diferenciacije in individualizacije tudi pri načrtovanju samostojnega in domačega dela udeležencev in njihovega dela na daljavo, ki naj bo osmišljeno in raznoliko, namenjeno utrjevanju znanja in pripravi na nadaljnje učenje.

Individualizacija pouka in personalizirano učenje sta pomembna za osmišljanje izobraževanja, predvsem pa za razvijanje interesov in potencialov udeležencev ter njihovih talentov. Še posebej pa sta pomembna za razvoj, uspešno učenje ter enakovredno in aktivno vključenost udeležencev s posebnimi vzgojno-izobraževalnimi potrebami, udeležencev z učnimi težavami, priseljencev ter udeležencev iz manj spodbudnega socialnega okolja. Z individualiziranimi pristopi preko inkluzivne poučevalne prakse učitelj odkriva in zmanjšuje ovire, ki udeležencem iz teh skupin onemogočajo optimalno učenje, razvoj in izkazovanje znanja, ter uresničuje v osebnih izobraževalnih načrtih načrtovane prilagoditve učnega procesa za udeležence iz specifičnih skupin.

SPLOŠNA PRIPOROČILA ZA VREDNOTENJE ZNANJA

Vrednotenje znanja razumemo kot ugotavljanje znanja udeležencev skozi celotni učni proces, tako pri spremljanju in preverjanju znanja (ugotavljanje predznanja in znanja udeleženca na vseh stopnjah učenja) kot tudi pri ocenjevanju znanja.

V prvi fazi učitelj načrtuje učni proces v skladu z osebnim izobraževalnim načrtom udeleženca, na temelju katerega kontinuirano spremlja in podpira učenje, preverja znanje vsakega udeleženca, mu daje kakovostne povratne informacije in ustrezno prilagaja lastno poučevanje. Med učnim procesom sproti preverja doseganje ciljev pouka in standardov znanja ter spremlja in ugotavlja njegov napredek. V tej fazi učitelj znanja ne ocenjuje, pač pa na podlagi ugotovitev sproti prilagaja in izvaja dejavnosti v podporo in spodbudo učenju (npr. dodatne dejavnosti za utrjevanje znanja, prilagoditve načrtovanih dejavnosti in nalog glede na poklicni interes, zmožnosti in potrebe posameznih udeležencev ali skupine).

Učitelj pripomore k večji kakovosti učnega procesa, tako da:

- » sistematično, kontinuirano in načrtno pridobiva informacije o tem, kako udeleženec dosega učne cilje in usvaja standarde znanja;
- » ugotavlja in spodbuja razvoj raznolikega znanja – ne le vsebinskega, temveč tudi procesnega (tj. spretnosti in veščin), spremlja in spodbuja pa tudi razvijanje odnosnega znanja;
- » spodbuja udeleženca, k doseganju ciljev na različnih taksonomskih ravneh oz. izkazuje znanje na različnih ravneh zahtevnosti;
- » spodbuja uporabo znanja za reševanje življenjskih problemov, sklepanje, analiziranje, vrednotenje, argumentiranje itn.;

- » je naravnano na ugotavljanje napredka in dosežkov, pri čemer razume, da so pomanjkljivosti in napake zlasti priložnosti za nadaljnje učenje;
- » ugotavlja in analizira udeleženčevo razumevanje učnih vsebin ter predlaga rešitve za odpravljanje vzrokov za nerazumevanje in napačne predstave;
- » udeleženca spodbuja k premislekom o namenih učenja in kriterijih uspešnosti, po katerih vrednoti lastno učno uspešnost in uspešnost soudeležencev po načelih kritičnega prijateljstva;
- » udeležencu sproti daje kakovostne povratne informacije, ki vključujejo usmeritve in konkretne napotke za nadaljnje učenje.

Ko so dejavnosti prve faze (spremljanje in preverjanje znanja) ustrezno izpeljane, sledi druga faza, ocenjevanje znanja. Pri tem učitelj omogoči udeležencu, da lahko v čim večji meri izkaže usvojeno znanje. To doseže tako, da ocenjuje znanje na različne načine, ki jih je udeleženec spoznal v procesu učenja. Pri tem si prizadeva zagotoviti optimalne pogoje za izkazovanje znanja, tako da upošteva potrebe udeleženca, ki za uspešno učenje in izkazovanje znanja potrebuje prilagoditve, opredeljene v osebni izobraževalni načrtu.

Učitelj lahko ocenjuje samo znanje, ki je v učnem načrtu določeno s standardi znanja. Predmet ocenjevanja znanja niso vsi učni cilji, saj vsak cilj nima z njim povezanega specifičnega standarda znanja. Učitelj ne ocenjuje stališč, vrednot, navad, socialnih in čustvenih veščin, zajetih v ciljnih učnega načrta, jih pa pri udeležencu sistematično spodbuja, razvija, spremlja ter mu o njih daje povratno informacijo.

Na podlagi standardov znanja in kriterijev uspešnosti učitelj pripravi kriterije ocenjevanja in opisnike ter jih na ustrezen način predstavi in pojasni udeležencu. Če udeleženec v procesu učenja razume in uporablja kriterije uspešnosti, bo lažje razumel kriterije ocenjevanja. Ugotovitve o doseganju standardov znanja, ki temeljijo na kriterijih ocenjevanja in opisnikih, se izrazijo v obliki ocene.

Učitelj z raznolikimi načini ocenjevanja omogoči izkazovanje raznolikega znanja (védenje, spretnosti, veščine) na različnih ravneh. Zato poleg pisnih preizkusov znanja in ustnih odgovorov ocenjuje izdelke (pisne, likovne, tehnične, praktične in druge za predmet specifične) in izvedbo dejavnosti (govorne, gibalne, umetniške, eksperimentalne, praktične, multimedijske, demonstracije, nastope in druge za predmet specifične), s katerimi udeleženec izkaže svoje znanje. Izdelki in dejavnosti, ki jih učitelj ocenjuje naj bodo povezani z interesi in življenjskim kontekstom udeleženca. To pomeni, da si udeleženec lahko izbere tematiko izdelka ali dejavnosti skozi katero bo izkazoval svoje znanje in spretnosti.

SPECIALNODIDAKTIČNA PRIPOROČILA PODROČJA/PREDMETA

Učni načrt je razdeljen na šest tem s cilji in standardi znanja, ki se med seboj povezujejo in dopolnjujejo. Te so smiselno združene v celoto tako, da učitelju omogočajo tudi strnjeno izvedbeno obliko posameznih tem.

Učitelj k obravnavi teme pristopa celostno, kar pomeni, da ne obravnava ciljev nujno v zapisanem sosledju, temveč izbere ustrezne cilje teme, jih poveže med seboj, zaželeno pa je, da jih povezuje tudi z izbranimi cilji drugih tem. Izhajajoč iz realnih življenjskih situacij lokalnega okolja in v povezavi z aktualnimi družbenimi vprašanji udeleženci znanje osmišljajo in ga povezujejo z lastno življenjsko izkušnjo. S takim celostnim in interdisciplinarnim pristopom učitelj racionalno izkoristi tudi omejen obseg ur pouka DKE.

Posebno pozornost naj učitelj posveti tudi usvajanju procesnih ciljev, ki nimajo standardov znanja in pri udeležencih gradi in razvija ustrezno predmetno terminologijo.

Demokracija in etika

V svet osredinjeno učenje (Biesta, 2021), ki naj ga v ospredje poučevanja in učenja postavlja učitelj domovinske in državljanske kulture in etike, izhaja iz razumevanja, da je svet, v katerem živimo, tako družbeni kot naravni, pri čemer gre tako za vprašanja demokracije kot skrbi za okolje. Etika pa se nanaša predvsem na raziskovanje odgovorov na vprašanje, kako dobro in kakovostno živeti ter sobivati v takšnem kompleksnem svetu. Zato naj učitelj z udeleženci gradi razumevanje demokracije v širšem pomenu – kot načina življenja v skupnosti, ki udejanja občečloveške vrednote ter spoštuje človekovo dostojanstvo.

Učno okolje in vloga učitelja

Učitelj naj z udeleženci sooblikuje učno okolje tako, da bo omogočeno neposredno doživljanje in prakticiranje načel demokracije, tj. omogoča, da se pri pouku izkazujejo spoštovanje dostojanstva vsakega udeleženca, sodelovanje, aktivno poslušanje, soočanje raznolikih stališč, argumentirano razpravljanje, postavljanje vprašanj, strpno in spoštljivo komuniciranje ter konstruktivno reševanje konfliktov.

Pomemben cilj predmeta je prav tako spodbujanje udeležencev za delovanje v skladu s temeljnimi demokratičnimi vrednotami in etičnimi načeli. Zato naj učitelj obravnavane cilje povezuje z aktualnim dogajanjem, interesi in pobudami udeležencev ter tako oblikuje avtentične/relevantne življenjske učne situacije.

Participacija, sodelovanje in komuniciranje

Učitelj naj načrtuje pouk tako, da bo s tem zagotovljena participacija udeležencev ter razvoj njihovih veščin sodelovanja in komuniciranja. Učitelj naj načrtuje tudi čas za postavljanje osebnih ciljev učenja, spremljanje in (samo)vrednotenje ter (samo)refleksijo izkušenj participacije, sodelovanja in komuniciranja. Pomembno je, da učitelj skrbno načrtuje tudi dejavnosti, ki vključujejo učni pogovor.

Kritično mišljenje

Učitelj naj v pouk domovinske in državljanske kulture in etike sistematično vključuje razvijanje veščin kritičnega mišljenja in omogoča, da udeleženci postavljajo vprašanja. To lahko izvede ob podpori različnih strategij in tehnik, orodij in grafičnih organizatorjev (gl. Rupnik Vec in Kompare, 2006; Kompare in Rupnik Vec, 2016).

Skozi proces načrtnega razvijanja kritičnega mišljenja ne poteka le (samo)refleksija udeležencev, temveč v dialogu z drugimi tudi učenje strpnosti do drugačnih pogledov, krepitev empatije in sočutja, odrekanje egocentrizmu ipd.

Večperspektivnost, refleksija in transformativno učenje

V učne situacije je smiselno vključevati priložnosti za razvijanje večperspektivnosti, tj. vključevanja raznolikih perspektiv. Večperspektivnost omogoča, da udeleženci prepoznajo in razumejo različne poglede, interese in izkušnje, spodbuja razvoj kritičnega mišljenja, krepí sodelovanje, prispeva h konstruktivnemu reševanju konfliktov, razvijanju empatije, krepitvi vrednot demokratične družbe (npr. pluralizma, svobode izražanja, enakosti) in strpnosti.

Refleksija je pomemben del izkustvenega učenja, ki omogoča oblikovanje in postavljanje kakovostnih vprašanj. Z njo udeleženec izgrajuje predstavo o svojem znanju, veščinah in zmožnostih ter na podlagi spoznanj načrtuje in spreminja nadaljnje delovanje in učenje.

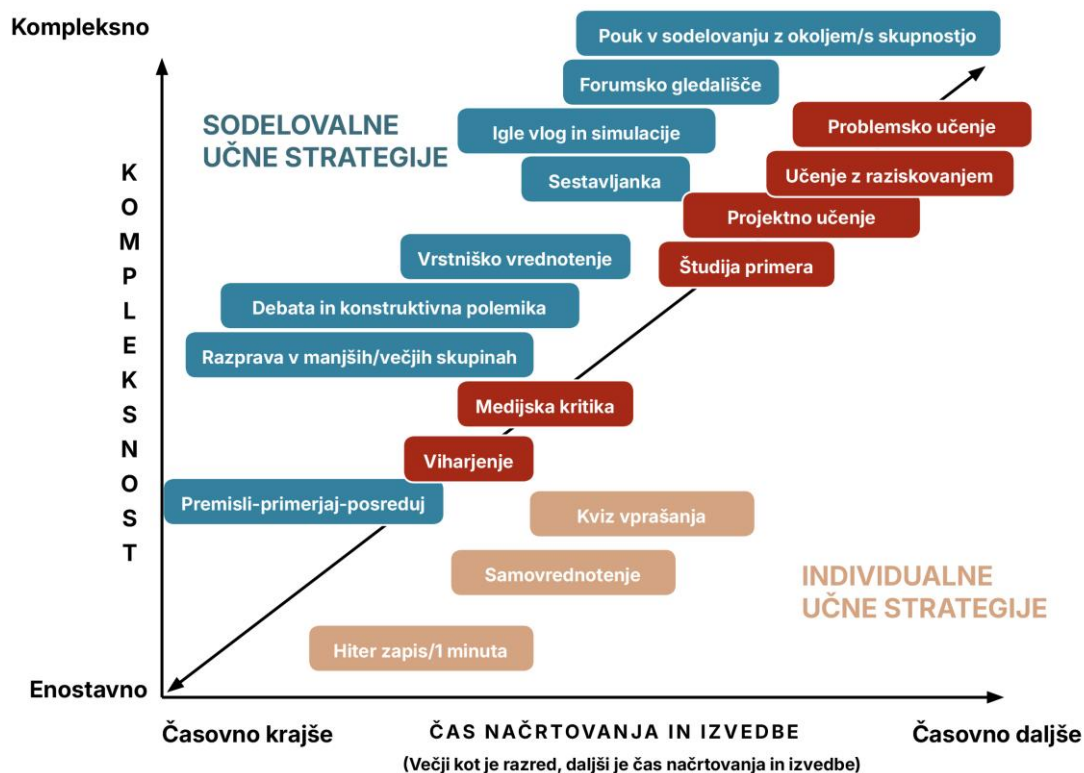
V kontekstu pouka domovinske in državljanske kulture in etike gre pri transformativnem učenju za pedagoški pristop, ki poudarja pomen izkušnje in njenega vpliva na spremembo prepričanj in vrednot udeleženca. Osredotoča se na kritično presojo lastnih prepričanj, vrednot in stališč ter na raziskovanje in spreminjanje lastnih pojmovanj in interpretacij pri razumevanja sebe, sveta in delovanja ter na oblikovanje novih stališč in vzorcev mišljenja, ki imajo za udeležence večjo veljavnost. Učitelj transformativno učenje pri pouku spodbuja in razvija skozi kritično refleksijo, pogovor in argumentirano razpravo.

Aktivno učenje

Aktivno učenje temelji na širokem spektru didaktičnih strategij, vključno z različnimi oblikami, metodami, tehnikami, učnimi sredstvi in gradivi. Te vsem udeležencem omogočajo vključevanje in aktivno vlogo pri učenju. Didaktične strategije so kompleksne, časovno daljše in vključujejo raznolike učne metode in oblike, učitelj pa glede na cilje, vsebine in skupino udeležencev, ki jo poučuje, izbere tiste, ki podpirajo aktivno učenje. Učitelj naj izbira takšne oblike dela, ki omogočajo čim bolj kakovostno izkušnjo sodelovanja in komuniciranja z drugimi.

Uporaba didaktičnih strategij učitelju omogoča, da povezuje različne cilje tako znotraj posamezne teme kot med temami sami.

Slika 1: Učne strategije glede na kompleksnost in časovno dimenzijo

(Prirejeno po: *Active Learning at the University of Toronto*, b.d. in O'Neal, C. in Pinder-Grover, T.: *Active Learning in Your Classroom*, b. d.)

Kontroverzne teme

Svet Evrope (2020) je kontroverzne teme opredelil kot tiste, ki zbuja močna čustva in delijo mnenja v skupnostih in družbi. Običajno vključujejo sporne izjave, nasprotujoče si vrednote in prepričanja, med seboj nasprotujoča in tekmujoča dejstva, polarizirana stališča, nasprotja interesov, sumničavost in pomanjkanje zaupanja ter podcenjevanje drugega.

Za obravnavo kontroverznih vsebin ali tem so nujni dobra vsebinska in metodična priprava, navezava na cilje učnega načrta in pristop k temam na abstraktni ravni in ob uporabi konceptov. Predpogoj za takšno obravnavo je vzpostavitev odprtega in varnega učnega okolja, saj je osrednja metoda dela pogovor, v kateri ima učitelj kot vodja pogovora osrednjo vlogo. Pomembno je, da učitelj z udeleženci sooblikuje jasna pravila pogovora in ne ignorira nestrpnih pripomb, temveč jih skupaj obravnavajo in raziščejo njihovo problematičnost.

Učitelj udeležence v pogovoru usmerja, uvaja nove argumente in jih opominja na skupaj sprejeta temeljna pravila. Pomembni elementi tega so refleksija in samorefleksija (razvijanje metakognicije), učiteljeva demokratična državljska drža (temelj razprav je spoštovanje človekovega dostojanstva) in proaktivna naravnost (da npr. po potrebi razpravo prekine z namenom, da zagotovi smernice in njeno strukturo).

Primer temeljnih pravil ob obravnavi kontroverznih vsebin/tem (ključno je sooblikovanje z udeleženci)

- » Istočasno lahko govori le eden (brez prekinjanja).
- » Izkazujemo spoštovanje do stališč drugih (odprtost za različne perspektive).
- » Razpravljamo in preizprašujemo ideje, ne ljudi (prepoved osebnih napadov).
- » Uporabljamo primeren jezik (spoštljiva in strpna komunikacija).
- » Vsak lahko izrazi svoje stališče (zagotovimo, da bo slišan vsak in da bo njegov prispevek cenjen).
- » Navajamo razloge/utemeljitve za svoje stališče (odprtost za lastno vsebino, ki jo je treba proučiti).

Razprave: opomnik

Slabo načrtovane in vodene razprave lahko vodijo do krepitev izvornih stališč in do tega, da so nekatera čustva/stališča utišana, ignorirana in/ali zasmehovana. Zato je potrebna dobra priprava učitelja (in tudi razmislek o lastnih stališčih in predsodkih) ter kakšen je/bo njegov odziv – nevtralen na izjave s poslušanjem, parafraziranjem, zahtevo po dokazu/-ih, analiziranjem skritih predpostavk in zahtevo po drugih vidikih (razvijanje večperspektivnosti).

Vloga bralne pismenosti

Pri predmetu je branje povezano predvsem s krepitvijo zanimanja za družbeno in politično dogajanje ter procese. To se lahko spodbuja npr. s sledenjem aktualnim dogodkom doma in po svetu ter informiranostjo o možnih načinih participacije ter aktivnega delovanja. Učitelj naj uporablja raznolika gradiva (pisne, govorne, vizualne, avdio, video, grafične, slikovne, digitalne) in pri udeležencih spodbuja kritično branje, ki razvija tudi državljansko pismenost (npr. analiza in argumentirano vrednotenje vsebine, razlikovanje dejstev od mnenj, oblikovanje lastnega mnenja ob kakovostnih dokazih iz besedila, kritično presojanje različnih delov besedila).

Učitelj naj pri udeležencih spodbuja in krepi:

- » zmožnost izražanja v različnih besedilnih vrstah (referat, plakat, povzetek, miselni vzorec, opis, pogovor itd.);
- » izražanje z ustrezno terminologijo predmeta;
- » branje raznolikih gradiv, ki jih skupaj analizirajo in kritično vrednotijo;
- » sporazumevalne zmožnosti skozi nenasilno komunikacijo.

Vloga skupnih ciljev

» Jezik, državljanstvo, kultura in umetnost

Natančna in dosledna raba strokovne terminologije (pojmi, koncepti) in samo razumevanje pojmov na ravni logičnih povezav sta ključna za doseganje ciljev predmeta domovinska in državljanska kultura in etika ^{SC}(1.1.2.1), ^{SC}(1.1.5.1). Učitelj pri udeležencih razvija in spodbuja natančno rabo strokovnega jezika ^{SC}(1.1.2.2) in razumevanje pomena branja ^{SC}(1.1.4.1).

V cilje predmeta domovinska in državljanska kultura in etika so umeščeni skupni cilji podpodročja državljanstvo:

- » Poznavanje in privzemanje človekovih pravic in dolžnosti kot temeljnih vrednot in osnov državljanske etike ^{SC}(1.2.1.1) ^{SC}(1.2.1.2) ^{SC}(1.2.1.3) ^{SC}(1.2.1.4) ^{SC}(1.2.1.5)
- » Etična refleksija ^{SC}(1.2.2.1) ^{SC}(1.2.2.2)
- » Sodelovanje z drugimi v skupnosti in za skupnost ^{SC}(1.2.3.1) ^{SC}(1.2.3.2)
- » Aktivno državljanstvo in politična angažiranost ^{SC}(1.2.4.1)

» Trajnostni razvoj

Cilji predmeta domovinska in državljanska kultura in etika so tesno povezani in prepleteni s področjem skupnih ciljev trajnostni razvoj, saj sta vzgoja in izobraževanje za trajnostni razvoj dejansko aktivno državljanstvo v praksi. Skupni cilji tega področja so umeščeni v določene cilje predmeta in se uresničujejo prek vsebin in dejavnosti. Še posebej so poudarjeni cilji, vezani na podpodročja poosebljanje vrednot trajnostnosti ^{SC}(2.1.1.1) ^{SC}(2.1.2.1), ukrepanje za trajnostnost ^{SC}(2.4.1.1) ^{SC}(2.4.2.1) ^{SC}(2.4.3.1) in sprejemanje kompleksnosti v trajnostnosti (sistemsko in kritično mišljenje) ^{SC}(2.2.1.2) ^{SC}(2.2.1.1).

» Zdravje in dobrobit

Skupni cilji področja zdravje in dobrobit so vključeni v posamezne cilje predmeta s poudarkom na socialni in duševni dobrobiti. Učitelj jih uresničuje ob predmetnih ciljih prek vsebin in dejavnosti, ki omogočajo aktivno vlogo udeležencev, sodelovanje, komunikacijo, socialno zavedanje in zavedanje raznolikosti, razvijanje empatije, prosocialnega vedenja, večperspektivnosti ^{SC}(3.3.1.1) ^{SC}(3.1.1.1) ^{SC}(3.3.1.2) ^{SC}(3.3.2.1) ^{SC}(3.3.4.1) ^{SC}(3.3.4.3) ^{SC}(3.3.5.3) ^{SC}(3.3.5.1) ^{SC}(3.3.5.2) ter duševne dobrobiti, predvsem krepitve odgovornosti, avtonomije in skrbi za osebno integriteto ^{SC}(3.1.5.1). Skrb za telesno dobrobit uresničujemo ob umeščenosti skupnih ciljev, ki se veže na ukrepe za ohranjanje zdravja in varno ter odgovorno ravnanje, ki vključuje ohranjanje svojega zdravja in zdravja drugih ^{SC}(3.2.4.1) ^{SC}(3.2.4.2).

» Digitalna kompetentnost

Skupni cilji s področja digitalna kompetentnost so vključeni v posamezne cilje predmeta in se uresničujejo prek vsebin in dejavnosti: spletni bonton ^{SC} (4.2.5.1), komunikacija in sodelovanje ^{SC} (4.2.4.1) in varovanje okolja ^{SC} (4.4.4.1).

» Podjetnost

V ciljih predmeta domovinska in državljanska kultura in etika so vključeni skupni cilji področja podjetnost, ki se nanašajo na ustvarjalnost in inovativnost ^{SC} (5.1.2.1), etično in trajnostno razmišljanje ^{SC} (5.1.5.1), samozavedanje in samoučinkovitost ^{SC} (5.2.1.1), finančno pismenost ^{SC} (5.2.5.2) in izkustveno učenje ^{SC} (5.3.5.1).

Notranja diferenciacija in individualizacija pouka ter personalizacija učenja

Eden od ključnih ciljev predmeta je pridobivanje znanja in razvijanje veščin, odnosov, vrednot in stališč, povezanih s sobivanjem v kompleksnem in raznolikem svetu, zato učiteljevo načrtovanje podpore različnim udeležencem zasleduje ta temeljni cilj.

Zagotavljanje kakovostnega pouka se izvaja z omogočanjem večje možnosti osebne izbire (večja diferenciacija poučevanja). Učitelj individualizira, diferencira in personalizira pouk z:

- » organizacijo učnega okolja (izbira didaktičnih strategij, metod in oblik dela, navodil in podpore udeležencem, npr. projektno delo, individualno, v parih, v sodelovanju z drugimi),
- » uresničevanjem ciljev posameznih tem oziroma povezovanjem med njimi (npr. konkretnost, abstraktnost, raznolikost vsebin in virov/gradiva),
- » samim učnim procesom (npr. navodila za delo, postavljanje raznolikih vprašanj, načrtno spodbujanje kritičnega in systemskega mišljenja, kompleksnost dejavnosti, izbirnost predstavitve znanja, podpora ustvarjalnim, inovativnim idejam in pobudam),
- » raznolikimi načini izkazovanja znanja (avtentični in raznoliki izdelki oziroma rešitve izzivov, ustrezna refleksija in evalvacija).

Dokumentiranje procesa učenja (različni dokazi o učenju in znanju)

Pri pouku domovinske in državljanske kulture in etike prek raznolikih didaktičnih pristopov (in ob upoštevanju individualizacije, diferenciacije in personalizacije) nastajajo raznoliki dokazi o učenju in znanju udeležencev. Za vrednotenje procesa učenja in izkazovanje znanja z raznolikimi načini je nujno, da učitelj pri načrtovanju predvidi tudi raznolike dokaze udeležencev. Za zbiranje dokazov o učenju predlagamo oblikovanje in uporabo listovnika, ki je lahko v dogovoru z udeleženci delno ali v celoti tudi v elektronski obliki (npr. kadar gre za avdio/video dokaze, plakate).

TEME, CILJI, STANDARDI ZNANJA

ETIČNO DELOVANJE POSAMEZNIKA V SKUPNOSTI

OBVEZNO

OPIS TEME

Etika je filozofska disciplina, ki se ukvarja z vprašanji človekovega ravnanja in hotenja ter z analizo in razumevanjem pojmov, kot so dobro in slabo, prav in narobe, vrednota, pravičnost, dolžnost in odgovornost. Etika ni zgolj teoretična disciplina, zato njeno vloga pri predmetu domovinska in državljanska kultura in etika ni posredovanje vrednot ali pravil vedênja, pač pa poglobljen premislek o dobrem in pravičnem ravnanju, dobrem življenju, dobrobiti posameznika in skupnosti. Kot takšna ima etika nujno praktične implikacije za vsakdanje življenje, saj nam pomaga pri preizpraševanju aktualnih družbenih izzivov, spoznavanju sebe in drugih ter odločanju o tem, kako ravnati v različnih situacijah, kako v odnosu do sebe, soljudi, sveta, v katerem živimo. Omogoča nam pridobivanje, krepitev in delovanje v skladu z vrednotami, posameznik z avtonomnim etičnim premislekom, odločanjem in etičnim delovanjem pa gradi etično skupnost. Ta temelji na raziskovanju in zavedanju obstoja raznolikosti identitet, raznolikosti, prepletenosti in povezanosti kultur, večperspektivnosti, sodelovanju in participaciji ter ustvarjanju skupnega dobrega. Da bi se izognili ustvarjanju in podpiranju stereotipnega, diskriminatornega in s predsodki obremenjenega vedenja, je pomembno, da udeleženci razvijajo etično občutljivost, in so pripravljeni skrbnostno, sodelovalno in kritično razmišljati ter razpravljati v spoštljivi demokratični komunikaciji. Hkrati s tem razvijajo samozaupanje, samospoštovanje in spoštovanje različno mislečih. S tem je posameznik opolnomočen za participacijo v ožji in širši skupnosti in za ustvarjanje kulture sobivanja. Pomembno je tudi razumevanje strokovne terminologije, saj omogoča natančen premislek, izražanje in prepoznavanje tem v drugih vzgojno-izobraževalnih vsebinah in vsakdanjem življenju. Vse omenjeno je nujno tako v živem kot v digitalnem svetu.

DODATNA POJASNILA ZA TEMO

V temo *etično delovanje posameznika v skupnosti* so umeščeni skupni cilji področij *jezik, državljanstvo, kultura in umetnost, zdravje in dobrobit* in *trajnostni razvoj*, ki so dodatno pojasnjeni v didaktičnih priporočilih.

ETIČNO DELOVANJE POSAMEZNIKA V SKUPNOSTI

CILJI

Udeleženec:

- O:** spoznava pomen etike, etičnega delovanja in posledice neetičnega delovanja za posameznika in skupnosti, v katerih živi/deluje;

SC (1.2.2.1 | 1.2.2.2)
- O:** razpravlja o lastnih vrednotah in razvija vrednostno usmeritev in motivacijo za avtonomno-etično delovanje;

SC (2.1.1.1 | 3.1.5.1)
- O:** spoznava različne identitete, ki jih imajo posamezniki in skupine (osebna identiteta, spolna, nacionalna, verska, kulturna, digitalna idr.);

SC (3.3.1.2)
- O:** prepozna lastno doživljanje in vedenje (svoje želje, čustva, misli, vrednote, potrebe, močna in šibka področja), se zaveda, da lahko pozitivno vpliva na ljudi;

SC (3.1.1.1)
- O:** spoznava pomen in razvija razumevanje odnosov z drugimi, razvija sposobnost razumevanja in doživljanja situacije druge osebe ter s tem večperspektivnost;

SC (3.3.4.1 | 3.3.4.3 | 3.3.1.1)
- O:** kritično razmišlja o stereotipih, predsodkih in diskriminaciji, razvija strpnost, medsebojno sprejemanje in kulturo sobivanja;

SC (3.3.1.1 | 3.3.1.2)
- O:** raziskuje in vrednoti povezave med svobodo (govora, misli, izbire), lastnim odločanjem in odgovornostjo;

SC (3.1.5.1)
- O:** razvija veščine za sodelovanje in participacijo, medsebojni dialog, strpno in nenasilno komunikacijo ter mirno reševanje sporov in konfliktov.

SC (1.1.5.1 | 3.3.2.1)

STANDARDI ZNANJA

Udeleženec:

- » iz primera razbere etična in neetična ravnanja, utemelji razliko in napove posledice ravnanj za posameznika in skupnosti;
- » **pojasni, kaj izgrajuje in določa posameznikovo identiteto;**
- » utemelji pomen ohranjanja lastne identitete in samostojnega razmišljanja znotraj skupnosti;

- » na primeru pojasni diskriminacijo, strpnost in sprejemanje raznolikosti ter kako krepimo medsebojno razumevanje;
- » razloži povezavo med svobodnim odločanjem in prevzemanjem odgovornosti;
- » presodi pomen sodelovanja in oblikuje idejni načrt lastne participacije pri ustvarjanju skupnega dobrega;
- » v sodelovanju z drugimi izkaže veščine strpne komunikacije in konstruktivnega sodelovanja za doseg skupnih ciljev.

TERMINI

- etika ◦ etično delovanje ◦ vrednota ◦ odgovornost ◦ identitete ◦ skupnosti ◦ participacija
- nenasilna komunikacija ◦ sodelovanje ◦ diskriminacija ◦ predsodki ◦ stereotipi
- sprejemanje raznolikosti

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Vsebinska pojasnila

- » Cilj, vezan na spoznavanje različnih **identitet**, ki jih imajo posamezniki in skupine, omogoča številne priložnosti za raziskovanje raznolikosti soobstoja in prepletanja identitet. Učitelj naj pri udeležencih gradi razumevanje, da identitete niso fiksne, temveč se oblikujejo, ohranjajo in spreminjajo v času, pri posamezniku pa se prepletajo tako osebne kot družbene identitete, prepletene z individualnimi, odnosnimi in družbeno-kulturnimi procesi. Sodobno pojmovanje identiteto opredeljuje tudi kot spreminjajočo se, večplastno in sestavljeno. T. i. sestavljena identiteta posamezniku omogoča razumevanje, da ima lahko več identitet hkrati, in mu dovoljuje, da se »svobodno, ponosno in prostovoljno opredeli kot pripadnik več kultur, več jezikov, več etničnih skupnosti, več ver. Sestavljena identiteta (»in-in-in«) ne predpostavlja, da je ena identiteta vredna več kot druga, ampak postavlja vse možnosti enakovredno drugo ob drugo. Ne sili nas, da smo nepopolni (pol pol), ampak naša jezikovna/kulturna/etnična izhodišča predstavi kot enakovredna. Izraža to, kar naj bi bila evropska vrednota: raznolikost.« (Vižintin, 2017, str. 151–152).
- » **Participacija** je pravica vsakega posameznika, ki med drugim vključuje priložnosti za oblikovanje in izražanje stališč, s tem pa tudi vplivanje na zadeve, ki se jih tičejo. Še ena dimenzija participacije je tudi sodelovanje, vključevanje in soudeležba (otrok, mladih in odraslih) v procesih soodločanja.
- » Kot vsebina je **nacionalizem** neposredno in posredno obravnavan v vsem učnem načrtu predmeta. Glede na značilno večrazsežnost koncepta ga je treba razumeti kot prepletajočega se s številnimi vidiki družbenopolitičnega življenja, med drugim tudi z vidika posameznikove vpetosti v civilnodružbeno življenje, politične angažiranosti in senzibilnosti za svetovna vprašanja.

- » Pogosto je **narod** poenostavljeno in zmotno razumljen kot skupnost ljudi, ki imajo skupne »korenine«, skupno »kri«, vendar pa je zelo zapleten pojem, saj imajo narodi različne oblike in tudi izvore, hkrati pa tudi različna razumevanja, katere so tiste značilnosti, ki določeno skupnost povezujejo v narod. Zato pravimo, da delitev ljudi na narode ni nekaj »naravnega«, temveč je plod »zamišljanja« različnih skupnosti o svojih izvorih in skupnih značilnostih, kot je na primer jezik. Drži pa, da je ta delitev na narode že tako zakoreninjena, da se zdi samoumevna.
- » To samoumevnost so utrdile tudi **politične tvorbe, države**, ki jih pogosto razumemo kot nacionalne države. To pomeni, da prevladuje ideja, da določena država pripada enemu narodu oziroma obratno, da ima narod svojo državo. V slovenščini narodu s »svojo« državo pravimo **nacija**. Z uporabo različnih simbolov – od zastave do himne in narodnih noš, praznovanjem praznikov itd. – posamezna država prispeva k oblikovanju zavesti, da na njenem ozemlju živi skupnost ljudi, državljanov. Pogosto se dogaja, da se na tej podlagi potem ločuje na tiste, ki so »pravi« pripadniki naroda in s tem »pravi« državljani, in tiste, ki to niso. Takšnim izključevanjem pravimo **nacionalizem**, ki je velikokrat utemeljen tudi na ideji oziroma prepričanju, da je en narod boljši od drugih. V resnici pa je skorajda povsod po svetu prebivalstvo držav izjemno raznoliko, saj pripadajo različnim skupinam in skupnostim, imajo prednike različnih pripadnosti in tudi različno razumejo, kaj je tisto, kar določa narod
- » Večkrat lahko zasledimo, da je nacionalizem lahko tudi pozitiven, saj gre lahko »le« za to, da imaš svoj narod rad, ga ceniš in čutiš pripadnost svoji domovini. Takšna prepričanja označujemo tudi z izrazi kot sta **patriotizem** in **domoljubje**. Koncepta se razlagata na različne načine. Več o tem gl. v Posodobitve pouka v osnovnošolski praksi, 2013, str. 203–207, in Sardoč, 2014, str. 39–43).
- » Vsi pripadamo določenim skupinam in širšim skupnosti, in ker ne moremo vsi pripadati le eni skupini ali skupnosti, se delimo. Tudi pripadnosti določenemu narodu ali državi se ne moremo kar odpovedati, saj ne nazadnje državljanstvo pridobimo z rojstvom, o pripadnosti narodu pa tolikokrat slišimo in se je naučimo, da tega ne moremo enostavno »odmisliti«. Zato je pripadnost državi skoraj neizogibno pomemben del naše identitete. Lahko pa smo do nacionalizmov vedno kritični in si priključimo v spomin, da gre pravzaprav za ločevanje. Lahko smo vedno pozorni na nepotrebne delitve, opozarjamo nanje in jih zavračamo. O domoljubju nam ni treba misliti samo kot vezanem na državo in narod, temveč je dom, ki ga imamo radi, povsod tam, kjer so dobri ljudje, kjer se počutimo sprejete in kjer veljata medsebojna pomoč ter medsebojno razumevanje.

Didaktična pojasnila

Učitelj k obravnavi teme pristopa celostno, kar pomeni, da ne obravnava ciljev nujno v zapisanem sosledju, temveč izbere ustrezne cilje teme, jih poveže med seboj, zaželeno pa je, da jih povezuje tudi z izbranimi cilji drugih tem.

Primeri povezovanja ciljev

» Znotraj teme:

- » razvija občutljivost za etično ravnanje, ki vključuje prepoznavanje in premagovanje predsodkov, stereotipov, diskriminacije ter spoštovanje raznolikosti;
- » preverja lastne vrednote pri odnosih z drugimi.

» Med temami:

- » poveže obstoj raznolikosti identitet z raznolikostjo verskih skupnosti v Sloveniji, spoštovanjem ljudi raznolikih verskih prepričanj in svetovnih nazorov;
- » povezuje pomen etičnega delovanja s človekovimi pravicami, razmišlja o posledicah njihovih kršitev in s tem prepozna neetično delovanje znotraj demokracije;
- » presoja etično in neetično delovanje medijev;
- » svobodo govora, misli in izbire povezuje z religioznim in nereligioznim osmišljanjem sveta.

Primeri dejavnosti

- » Učitelj izbere kratek odlomek/besedilo, ki vsebuje etično dilemo. Udeleženci presojajo, za katero/kakšno dilemo gre, kako bi morala književna oseba ravnati in zakaj.
- » Učitelj spodbudi udeležence, da razmišljajo o svojih vsakodnevni dejanjih in kako vsakodnevno sprejemati etične odločitve.
- » Učitelj ustvari situacijske vaje, pri katerih udeleženci rešujejo etične dileme.
- » Učitelj spodbuja razpravo z udeleženci ali med njimi z vnaprej pripravljenimi kakovostnimi/odprtimi/filozofsko relevantnimi vprašanji (npr. Kako prispevati za dobrobit vseh v skupnosti in zakaj je to pomembno? Kako etično ravnati na spletu in družbenih omrežjih in zakaj?).
- » Udeleženec ustvari in razloži mrežo lastne identitete in/ali mrežo identitete skupnosti, ki ji pripada (npr. gasilsko društvo, športni klub) ter jo primerja z drugimi.
- » Udeleženec na ustvarjalni način izrazi (slikovno, besedilno, digitalno) vizijo svoje prihodnosti, ki vključuje odgovore na vprašanja, kakšne cilje ima, kaj je zanj vredno in kakšno skupnost želi sooblikovati.
- » Udeleženec na primeru iz sodobnega digitalnega sveta (TikTok, Instagram, X ipd.) razmišlja o pomenu osebne avtonomije (dostop in razumevanje informacij, svoboda izbire, neodvisnost, nadzor, razumskost), njenih kršitvah (manipulacija, nadzor, omejevanje itd.) in prevzemanju odgovornosti.

Medpredmetno povezovanje

Obravnava ciljev teme ponuja številne priložnosti za medpredmetno povezovanje tako na ravni konceptov kot na ravni razvoja veščin, pa tudi na ravni drugih povezovalnih elementov.

PRIPOROČENI NAČINI IZKAZOVANJA ZNANJA

Primeri:

- » ustno in pisno preverjanje in ocenjevanja znanja;
- » drugi načini preverjanja in ocenjevanja znanja:
 - » govorno: sestavljanje vprašanj, pripovedovanje, utemeljevanje, argumentiranje, razpravljanje,
 - » pisno: pisna besedila – zapis dialoga, zapis argumentov za debato, zapis analize videoposnetka, podatkovna mreža (mreža identitet),
 - » slušno-bralno: pogovor o poslušanem ali prebranem besedilu, izražanje stališč kot dokaz razumevanja slišane/prebrane, izvajanje dejavnosti po ustnem ali pisnem besedilu,
 - » tehnično, grafično in likovno: ilustriranje, digitalne predstavitve, plakat, zgodba v slikah, fotografije,
 - » ravnanje s podatki: prepoznavanje pravil vzročno-posledičnih relacij, pridobivanje, vrednotenje in interpretiranje podatkov iz različnih virov,
 - » raziskovanje in preiskovanje: prepoznavanje, analiziranje in reševanje problema, opazovanje, prepoznavanje nečesa na podlagi značilnosti, oblikovanje raziskovalnega vprašanja, predvidevanje, napovedovanje in oblikovanje hipotez,
 - » sodelovanje: razprava, dialog, iskanje kompromisov, dopolnjevanje in nadgrajevanje, reševanje problema v skupini, načrtovanje in izvedba dejavnosti,
 - » refleksije.

ŽIVLJENJE V SODOBNI DRUŽBI

OBVEZNO

OPIS TEME

Sodobne družbe so hitro spreminjajoče, kar od nas zahteva neprestano odzivanje. Zato je pomembno, da spremljamo in razumemo dogajanja na različnih področjih življenja ter se družbeno angažiramo. Civilna družba, ki je pomemben temelj demokracije, predstavlja prostor javnega povezovanja, sodelovanja in samoorganiziranja državljanov. Močna civilna družba prispeva k družbeni poveztivosti, omogoča (neformalni) nadzor nad oblastjo, državljanom pa svobodno izražanje pogledov, interesov in zahtev. Pomemben temelj demokracije sta načeli svobode in pluralnosti medijev, s čimer so omogočeni pretok informacij, svobodna in odprta razprava ter nadzor oblasti.

Množični mediji posredujejo informacije, a tudi oblikujejo naše vrednote in pogled na svet. Informacije niso vedno verodostojne, lahko so zavajajoče in lažne, spodbujajo nestrpnost ali širijo sovražni govor. Znanje o priložnostih in pasteh (so)delovanja v digitalnih okoljih je tesno povezano s kritičnim vrednotenjem in odgovornim (so)ustvarjanjem vsebin, ustrezno komunikacijo in varnostjo uporabnika.

Svoboda izražanja in verska svoboda sta v Republiki Sloveniji ustavno zagotovljeni pravici. Pravica do svobode izražanja je široka, ima svoje meje in jo je mogoče omejiti, ko ena oseba krši pravice druge osebe ali tepta vrednote družbe. Verska svoboda obsega pravico do svobodne izbire, spremembe ali neizbire vere, svobodo izražanja in neizražanja verskega prepričanja ter svobodo, da vsakdo, sam ali skupaj z drugimi, zasebno ali javno, izraža svojo vero. Za kulturo sobivanja je ključno razumevanje raznolikih pogledov na osmišljanje življenja in sveta, razvijanje kulture dialoga in krepitve spoštovanja ljudi različnih svetovnih nazorov

DODATNA POJASNILA ZA TEMO

V temo *življenje v sodobni družbi* so umeščeni skupni cilji področij *jezik, državljanstvo, kultura in umetnost, zdravje in dobrobit, digitalna kompetentnost* in *trajnostni razvoj*, ki so dodatno pojasnjeni v didaktičnih priporočilih.

ŽIVLJENJE V SODOBNI DRUŽBI

CILJI

Udeleženec:

- : spoznava pojem civilne družbe in pomen civilnodružbenega združevanja, organiziranja in delovanja;
- : spoznava vrste, vlogo, pomen in moč množičnih medijev v sodobnih družbah;
- : presoja pomen posameznikove svobode izražanja in njene omejitve;
 SC (1.2.1.3 | 1.2.1.4 | 1.2.1.5)
- : kritično vrednoti informacije (lažne in zavajajoče, sovražni govor itd.) iz množičnih medijev ter razpravlja o pozitivnih vplivih in nevarnostih digitalnega okolja za posameznika in družbo;
 SC (1.1.2.1 | 1.1.4.1)
- : kritično razmišlja o lastnem delovanju v digitalnem okolju, v katerem spoštljivo komunicira, (so)ustvarja in deluje na odgovoren, varen in ustvarjalen način;
 SC (1.1.5.1 | 3.3.1.1 | 4.2.5.1)
- : spoznava, kako je v Republiki Sloveniji opredeljen odnos med državo in verskimi skupnostmi in razvija spoštovanje ljudi različnih verskih prepričanj in svetovnih nazorov.
 SC (2.1.2.1 | 3.3.4.1)

STANDARDI ZNANJA

Udeleženec:

- » na primeru razloži pomen civilnodružbenega združevanja, organiziranja in delovanja;
- » sklepa, kako lahko množični mediji vplivajo na mnenje in prepričanje posameznika in skupnosti ter na naše vsakdanje življenje;
- » razloži pomen posameznikove svobode govora ter navede razloge, zakaj je ta svoboda upravičeno in neupravičeno omejena in kdaj je tako;
- » predvidi možne posledice ustvarjanja in širjenja zavajajočih, lažnih informacij in sovražnega govora za posameznika in družbo;
- » predstavi razloge za odgovorno delovanje uporabnika in (so)ustvarjalca medijskih vsebin;
- » pojasni, kako je v Republiki Sloveniji opredeljen odnos med državo in verskimi skupnostmi, ter navede razloge za to.

TERMINI

- civilna družba
- množični mediji
- lažne, zavajajoče informacije
- sovražni govor
- družbena omrežja
- medijska pismenost
- religija
- verska skupnost
- verska svoboda
- svoboda izražanja

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Vsebinska pojasnila

Ključno je, da udeleženci ozaveščajo, da mediji predstavljajo konstrukcijo resničnosti in ne resničnosti same. Medijska oziroma informacijska pismenost pomeni zmožnost dostopanja do verodostojnih informacij, sposobnost njihovega analiziranja, vrednotenja, kritičnega razmišljanja o njih, ustvarjanja sporočil v različnih oblikah ter delovanja na podlagi preverjenih pridobljenih informacij (Merljak Zdovc, 2024). Razprava o aktualnih temah, o katerih tudi v družbi ni širšega soglasja (t. i. kontroverzne teme), lahko privede do izražanja močnih čustev, zato je učiteljeva predpriprava na njihovo obravnavo še toliko bolj pomembna.

Didaktična pojasnila

Učitelj naj načrtuje takšne dejavnosti, ob katerih bodo udeleženci razvijali zmožnost vživljanja v perspektivo drugega/večperspektivnost, gradili strokovni jezik in izražanje, kritično razmišljali o vplivih širjenja stereotipov, lažnih novic in dezinformacij na posameznike in skupnosti, o človekovih pravicah in dolžnostih, vplivu družbenih omrežij na oblikovanje stališč, mnenj, soodgovornosti pri deljenju neprimernih, nespoštljivih, nasilnih vsebin, o moči in pomenu družbenih omrežij (npr. TikTok, X, prikrito oglaševanje), kritično vrednotili aktualne prakse na družbenih omrežjih (npr. influencerji, video igre), soočali različne perspektive ter razpravljali o njihovih posledicah na duševno in fizično zdravje posameznika (odtujevanje, nekemične/digitalne odvisnosti ipd.).

Primeri povezovanja ciljev

» Znotraj teme:

- » kritično vrednotenje informacij iz medijev in njihovem vplivu na posameznika in družbo v povezavi z raziskovanjem raznolikosti verskih skupnosti v Republiki Sloveniji;
- » obravnava medijev v povezavi s presojanjem in kritičnim vrednotenjem komuniciranja, delovanja in objavljanja/deljenja vsebin v digitalnih okoljih.

» Med temami:

- » obravnavanje družbenih omrežij (npr. širjenje nestrpnosti na družbenih omrežjih) v povezavi s stereotipi, predsodki, diskriminacijo;
- » prepletanje ciljev vsebin množični mediji ter človekove pravice in svoboščine;

- » prepleteno obravnavanje vsebin: svoboda izražanja, verska svoboda in Ustava Republike Slovenije.

Primeri dejavnosti

- » Problem zelenega zavajanja (angl. Greenwashing) povezuje kritično vrednotenje informacij iz medijev (reprezentacije zavajajočih praks glede trajnostnih praks, proizvodov podjetij, ekološkega, trajnostnega načina življenja pod pretvezo znanstveno dokazanih dejstev/učinkov) s cilji teme svetovnih izzivov (trajnostni razvoj), cilji teme gospodarstva in potrošniške družbe (npr. oglaševalska besedila. Udeleženci ob podpori orodij (npr. grafičnih organizatorjev) ločujejo (znanstvena) dejstva od mnenja (zavajajoče oglaševanje).
- » V manjših skupinah razpravljajo o etičnih dilemah in človekovih pravicah, npr. pravici do zasebnosti, svobodi govora ipd.; na temo zapišejo/soočijo različne perspektive, pripravijo argumente in razpravljajo o možnih rešitvah ter njihovih posledicah.
- » Udeleženci pripravijo smernice za odgovorno in varno delovanje v digitalnem okolju.
- » Udeleženci analizirajo naslove člankov, objav, sklepajo o vsebini in raziščejo, ali naslovi ustrezajo vsebini.
- » Študija primera: v revijah, dnevnem časopisju, na spletu raziskujejo primere prikritega oglaševanja in analizirajo vsebine oglaševanja (kaj se oglašuje in kako, kako mediji predstavljajo podobe ipd.).
- » Strukturirana diskusija: o prednostih in pasteh uporabe družbenih omrežij (npr. zlorabe na spletu, oblike medvrstniškega nasilja) ter zapis predlogov za varne načine uporabe družbenih omrežij.
- » Priprava in predstavitev priporočila za lastno odgovorno in varno delovanje v digitalnem okolju (udeleženec sam izbere način predstavitve, npr. kratek videoposnetek, strip, plakat, zloženka, letak).

Primeri orodij

- » Debatni formati (gl. vir <https://zainproti.si/gradiva-in-povezave/>)
- » Grafični organizatorji za analiziranje perspektiv (gl. Kompare, A., in Rupnik Vec, T., 2016, str. 177–184; Rupnik Vec, T. (ur.), 2017; <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/8hej2o/>)
- » Kriteriji/grafični organizatorji za presojo zanesljivosti vira z vprašanji (gl. Kompare, A., in Rupnik Vec, T., 2016, str. 206–215; Rupnik Vec, T. (ur.), 2017; <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/8hej2o/>)
- » Spletna orodja za odkrivanje lažnih novic (gl. NE/JA: preverjanje dejstev in razbijanje mitov: <https://neja.sta.si/>)
- » Kako prepoznati lažne novice:
 - » Evropski parlament: <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/vd3q5su>

- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/nf16n74>
- » <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/02kvwsx>
- » TinEye: iskalno orodje za ugotavljanje lažnih fotografij in videoposnetkov: <https://tineye.com/>
- » Snopes: spletna stran za preverjanje dejstev (angl. jezik): <https://www.snopes.com/>

Medpredmetno povezovanje

Obravnava ciljev teme ponuja številne priložnosti za medpredmetno povezovanje tako na ravni konceptov kot na ravni razvoja veščin, pa tudi na ravni drugih povezovalnih elementov.

PRIPOROČENI NAČINI IZKAZOVANJA ZNANJA

Primeri:

- » ustno in pisno preverjanje in ocenjevanja znanja;
- » drugi načini preverjanja in ocenjevanja znanja:
 - » refleksije: (e)listovnik/osebna mapa, dnevnik udeleženca,
 - » pisna besedila: poročilo, novica, reklamni oglas, zapis argumentov za debato, zapis analize videoposnetka, scenarij igre vlog, načrt akcije, poročilo o sodelovanju,
 - » grafični in likovni izdelki: videoposnetek udeleženca,
 - » predstavitve: igra vlog, predstavitev stališč in argumentov, predstavitve izdelkov (npr. risba, strip),
 - » pridobivanje, vrednotenje in interpretiranje podatkov iz različnih virov,
 - » sodelovanje: razprava, dialog, iskanje kompromisov, dopolnjevanje in nadgrajevanje, reševanje problema v skupini, načrtovanje in izvedba dejavnosti,
 - » raziskovanje: prepoznavanje, analiziranje in reševanje problema, opazovanje, prepoznavanje nečesa na podlagi značilnosti, oblikovanje raziskovalnega vprašanja, predvidevanje, napovedovanje in oblikovanje hipotez.

DEMOKRACIJA IN ČLOVEKOVE PRAVICE

OBVEZNO

OPIS TEME

Demokracija kot oblika družbene in politične ureditve ima značilnosti, ki se od značilnosti nedemokratskih ureditev razlikujejo v oblikah odločanja, postavljanju norm in pravil za svoje delovanje ter vrednotah, na katerih je osnovana. Skupno življenje ljudi urejajo norme in pravila, ki svobodo posameznika omejujejo, pa tudi ščitijo. V sodobnih demokratičnih družbah se ta pravila vzpostavijo tako, da člani družbe sodelujejo pri njihovem oblikovanju. Osnovno raziskovanje demokracije se začne z njenim udejanjenjem in participacijo v vsakdanjem življenju, na ta način pa se hkrati razvija zmožnost za etični premislek in sklepanje na vrednotno usmeritev, na kateri temelji koncept človekovih pravic, brez katerega demokracija ne more obstajati ne obstati. Močna medsebojna povezanost obeh konceptov se najbolj kaže v tem, da je ravno družbena ureditev tista, ki odločilno vpliva na obseg uveljavljenih pravic in njihovo uresničevanje.

Republika Slovenija se povezuje v širše politične skupnosti: je članica Evropske unije, Sveta Evrope in drugih mednarodnih organizacij. V vseh teh okvirih status posameznika določajo človekove pravice in svoboščine ter dolžnosti kot sistem temeljnih vrednot, skupnih vsem državljanom, in so osnova za vzpostavitev družbenih norm in državljanske etike. Republika Slovenija je z vpisom človekovih in otrokovih pravic v Ustavo in zakone, zavarovala le-te pred kršenjem in neupoštevanjem. Kljub temu so človekove pravice kršene povsod po svetu – tudi v Republiki Sloveniji. Z zaščito in varovanjem človekovih pravic se ukvarjajo tudi posebej za to nalogo ustanovljene nacionalne in mednarodne institucije, odgovornost vsakega posameznika pa je, da pozna, razume in ponotranji temeljne človekove pravice, svoboščine in dolžnosti, družbene vrednote in norme, s tem pa krepi družbeno in socialno odgovornost ter svoje delovanje za demokratično skupnost, lastno dobrobit in dobrobit drugih.

DODATNA POJASNILA ZA TEMO

V temo *demokracija in človekove pravice* so umeščeni skupni cilji področij *jezik, državljanstvo, kultura in umetnost, zdravje in dobrobit* in *trajnostni razvoj*, ki so dodatno pojasnjeni v didaktičnih priporočilih.

DEMOKRACIJA IN ČLOVEKOVE PRAVICE

CILJI

Udeleženec:

- : spoznava vlogo pravil v skupnosti in demokracijo kot vrednoto;
 SC (1.2.2.2 | 1.2.3.2)
- : raziskuje, kako uresničujemo demokracijo v vsakdanjem življenju svojega ožjega družbenega okolja;
 SC (1.2.3.1 | 3.3.1.1)
- : odkriva vzroke za uveljavitev človekovih pravic in temeljnih svoboščin ter njihovo nesamoumevnost;
 SC (1.2.1.1 | 1.2.1.2)
- : raziskuje človekove pravice in njihove značilnosti (neodtujljivost, nedeljivost, univerzalnost);
 SC (1.2.1.3)
- : analizira odnos med pravicami in dolžnostmi ter se zaveda, da so lahko pravice posameznika tudi omejene;
 SC (1.2.1.4)
- : vrednoti pomen miru in raziskuje kršitve človekovih pravic ter načine njihovega varovanja.
 SC (2.1.2.1 | 3.3.5.1 | 3.3.5.2)

STANDARDI ZNANJA

Udeleženec:

- » utemelji pomen in vlogo pravil v skupnosti;
- » opiše nekaj osnovnih načel in vrednot, na katerih temelji demokracija;
- » na primeru svojega družbenega okolja razloži demokratično delovanje in odločanje;
- » opiše značilnosti človekovih pravic in utemelji razloge za njihovo uveljavitev, spoštovanje in varovanje;
- » na primeru lastnih pravic in dolžnosti utemelji povezanost med njimi;
- » na primeru pojasni, v katerih okoliščinah so lahko pravice posameznika tudi omejene;
- » prepozna načine varovanja človekovih pravic in primere njihovih kršitev ter navede možne posledice za kršitelje.

TERMINI

- demokracija
- (ne)demokratsko
- pravila
- dolžnosti
- človekove pravice in svoboščine
- deklaracija
- kršitve človekovih pravic
- sankcije
- varovanje človekovih pravic

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Vsebinska pojasnila

Cilji, vezani na raziskovanje demokracije znotraj te teme, so prvenstveno vezani na demokracijo v vsakdanjem življenju s poudarkom na odnosni ravni. Demokracijo kot politično ureditev zajemajo cilji teme *demokracija v Republiki Sloveniji in Evropski uniji ter aktivno državljanstvo*.

Didaktična pojasnila

Učitelj gradi znanje in strokovne pojme (koncepte) teme, razvija veščine, stališča in odnose, ki so opredeljeni v ciljih teme, na izkušnjah udeležencev, njihovem doživljanju sebe, odnosov in sveta, na kritični refleksiji in etični komunikaciji. Zato načrtuje in omogoča avtentične učne situacije, ki izhajajo iz realnih in aktualnih življenjskih primerov oziroma situacij. Npr. v pouk vključuje biografske zgodbe in/ali metode biografskega učenja ter delo s primarnim virom – Splošno deklaracijo človekovih pravic – ali prilagojenimi/sekundarnimi viri (tiskani, digitalizirani viri ali videoposnetki).

Pri obravnavi teme se lahko uporablja literaturo s tematikami človekovih pravic (npr. <https://sola.amnesty.si/knjige.html>, <https://sola.amnesty.si/prirocniki.html>).

Učitelj k obravnavi teme pristopa celostno, kar pomeni, da ne obravnava ciljev nujno v zapisanem sosledju, temveč izbere ustrezne cilje teme, jih poveže med seboj, zaželeno pa je, da jih povezuje tudi z izbranimi cilji drugih tem.

Primeri povezovanja ciljev

» Znotraj teme:

- » učitelj lahko cilje, vezane na pravila, načela in vrednote, poveže s cilji, vezanimi na vzroke za uveljavljanje človekovih pravic in svoboščin.

» Med temami:

- » obravnavanje demokracije v vsakdanjem življenju svojega ožjega okolja učitelj poveže s cilji, vezanimi na participacijo, sodelovanje;
- » pri obravnavi človekovih pravic lahko učitelj cilje poveže s cilji tem, ki obravnavajo etiko, stereotipe, predsodke, diskriminacijo, obravnavo širjenja nestrpnosti na družbenih omrežjih, Ustavo Republike Slovenije, ekonomske in socialne pravice, globalna vprašanja in izzive.

Primeri dejavnosti

- » Strukturirana ali nestrukturirana razprava o demokratičnem in nedemokratičnem ravnanju.
- » Udeleženci izbrano aktualno dogajanje analizirajo ob poročanju različnih medijev (novice, blogi, komentarji, fotografije idr.).
- » Udeleženci analizirajo in prepoznavajo kršitve človekovih pravic in svoboščin ob prebiranju literature ali ob ogledu videoposnetka ali filma.
- » Udeleženci se urijo v postavljanju kakovostnih vprašanj po branju članka, vezanega na človekove pravice.

Medpredmetno povezovanje

Obraznava ciljev teme ponuja številne priložnosti za medpredmetno povezovanje tako na ravni konceptov kot na ravni razvoja veščin, pa tudi na ravni drugih povezovalnih elementov.

PRIPOROČENI NAČINI IZKAZOVANJA ZNANJA

Primeri:

- » ustno in pisno preverjanje in ocenjevanja znanja;
- » drugi načini preverjanja in ocenjevanja znanja:
 - » priprava časopisnega članka z avtorskimi fotografijami, ki podkrepijo zapisano, na temo človekove pravice (povezava z učno vsebino mediji) – projektno delo,
 - » izdelava stripa ali fotostripa (pričetek: prikaz kršitve (ene od) človekovih pravic, zaključek: predlagana rešitev, razrešitev v smeri (ob)varovanja posameznika) – individualna projektna naloga z vmesno povratno informacijo,
 - » predstavitve: predstavitev stališč in argumentov, predstavitve izdelkov,
 - » ravnanje s podatki: prepoznavanje pravih vzročno-posledičnih relacij, pridobivanje, vrednotenje in interpretiranje podatkov iz različnih virov,
 - » sodelovanje: razprava, dialog, iskanje kompromisov, dopolnjevanje in nadgrajevanje, načrtovanje in izvedba dejavnosti,
 - » raziskovanje: prepoznavanje, analiziranje in reševanje problema, opazovanje, prepoznavanje nečesa na podlagi značilnosti, oblikovanje raziskovalnega vprašanja, predvidevanje, napovedovanje in oblikovanje hipotez.

DEMOKRACIJA V REPUBLIKI SLOVENIJI IN EVROPSKI UNIJI TER AKTIVNO DRŽAVLJANSTVO

OBVEZNO

OPIS TEME

V demokratičnih državah je zelo pomembno, da so pravila in načela delovanja države natančno določena, čemur pravimo politična ureditev. Ta je tudi v Republiki Sloveniji zapisana v ustavi, ki je najvišji pravni akt. Slednje pomeni, da so ji vsi ostali zakoni in pravila v državi podrejeni in morajo biti usklajeni z njo. Ker je Slovenija del Evropske unije, je tudi zakonodaja, sprejeta na evropski ravni, zavezujoča za Slovenijo. Med drugim to pomeni, da Slovenija določene zadeve ureja enako kot druge države članice.

Demokratične skupnosti urejajo skupne zadeve s političnimi odločitvami, ki morajo imeti čim širšo legitimnost oziroma podporo. Ker ljudstvo ne more vedno samo neposredno odločati o vseh vprašanjih, je urejanje prepuščeno oblasti, ki izhaja iz ljudstva, tj. parlamentu. To pomeni, da imajo ljudje možnost izbrati svoje predstavnike, torej kdo bo na oblasti zastopal njihove interese in komu bodo zaupali, da bo sprejemal takšne odločitve in urejal javne zadeve tako, da bo to v skladu z njihovo voljo. Osrednji način, kako ljudstvo izbira svoje predstavnike, so volitve. Na njih nastopajo politične stranke s svojimi kandidati in programi, s katerimi predstavijo, kako si predstavljajo nadaljnji razvoj države. Poleg volitev, na katerih lahko polnoletni državljani volijo in so voljeni, lahko ljudje izrazijo svoje mnenje o pomembnem družbenem vprašanju tudi na referendumu, ki je oblika neposredne demokracije.

Če se ljudje želijo kompetentno odločiti o svojih predstavnikih v Državnem zboru, poslancih v Evropskem parlamentu ali na referendumu o določenem vprašanju, morajo spremljati aktualna politična in družbena dogajanja ter jih kritično vrednotiti. S tem ko imamo dovolj informacij, se lahko tehtno in premišljeno odločimo ali pa se tudi družbeno ali politično angažiramo na druge načine ter tako izrazimo lastno mnenje ali prispevamo k reševanju določenega problema, ki se nam zdi pomemben in družbeno relevanten. S tem uresničujemo aktivno državljanstvo.

DODATNA POJASNILA ZA TEMO

V temo *demokracija v Republiki Sloveniji in Evropski uniji ter aktivno državljanstvo* so umeščeni skupni cilji področij *jezik, državljanstvo, kultura in umetnost, zdravje in dobrobit, digitalna kompetentnost* in *trajnostni razvoj*, ki so dodatno pojasnjeni v didaktičnih priporočilih.

DEMOKRACIJA V REPUBLIKI SLOVENIJI IN EVROPSKI UNIJI TER AKTIVNO DRŽAVLJANSTVO

CILJI

Udeleženec:

○: razume pojma država in politika ter spoznava demokracijo kot politično ureditev v Republiki Sloveniji na lokalni in državni ravni ter na ravni Evropske unije;

SC (1.1.2.1 | 1.1.2.2)

○: spoznava Ustavo Republike Slovenije;

SC (1.2.1.1 | 1.2.1.5 | 3.3.5.3)

○: spoznava različne oblike sodelovanja v demokratičnih postopkih (volitve, referendum, politične stranke) v Republiki Sloveniji in Evropski uniji;

SC (1.1.2.2 | 1.2.3.2 | 3.3.5.3)

○: spoznava vlogo Republike Slovenije v Evropski uniji in spoznava ključne institucije Evropske unije;

SC (1.1.2.1)

○: razvija interes za spremljanje aktualnih političnih in družbenih dogajanj ter politične oziroma družbene participacije;

SC (1.2.3.2 | 1.2.4.1 | 2.2.1.2)

○: spoznava, tudi z uporabo digitalnih tehnologij, zakaj in na kakšne načine uresničujemo aktivno državljanstvo.

SC (1.2.4.1 | 2.4.3.1 | 4.2.4.1)

STANDARDI ZNANJA

Udeleženec:

- » opiše elemente, ki opredeljujejo Republiko Slovenijo kot demokratično državo (oblast ljudstva, volitve, vladavina prava, delitev oblasti, spoštovanje in varovanje človekovih pravic ter svoboščin);
- » razloži pomen Ustave Republike Slovenije za državo in posameznika ter navede razloge (za nujnost) njenega spoštovanja;
- » razloži pojma pravna in socialna država;
- » opiše volilno pravico kot eno temeljnih pravic (pasivna, aktivna, splošna, enaka, neposredna, posredna);
- » pojasni vlogo, ki jo imajo politične stranke v Republiki Sloveniji;

- » opiše vlogo in osnovne naloge Evropskega parlamenta in Evropske komisije;
- » ob predstavitvi aktualnega političnega ali družbenega dogajanja prikaže možnost aktivnega državljanstva in utemelji njegov pomen.

TERMINI

- država ◦ politika ◦ Ustava Republike Slovenije ◦ demokracija ◦ vladavina ljudstva
- politični sistem Republike Slovenije ◦ oblast ◦ delitev oblasti ◦ pravna in socialna država
- volilna pravica ◦ aktivna volilna pravica ◦ pasivna volilna pravica ◦ volitve ◦ referendum
- politične stranke ◦ parlament ◦ Evropski parlament ◦ Evropska komisija ◦ aktivno državljanstvo

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Vsebinska pojasnila

Obravnavate teme naj temelji na pridobivanju znanja, informiranosti in krepitvi zavedanja udeležencev, da je politika neločljivi del vsakdanjega življenja, tudi njih samih. Politika na eni strani vključuje tako aktivnosti in delovanje države (Republike Slovenije) ali Evropske unije, kot »praktično« razumevanje konceptov iz vsakdanjega življenja in jezika, torej vsako družbeno relevantno delovanje, ki ureja socialni položaj ljudi ali družbenih skupin (Gril in Klemenčič, 2011). Učitelj naj pri udeležencih ozavešča razumevanje politične participacije in družbenega udejstvovanja (angažiranja) kot preplet obeh, ne gre zgolj za udeležbo npr. na volitvah, temveč je ključna tudi proaktivna drža in družbena intervencija (npr. odločitev za določen način prehranjevanja, trajnostno oblačenje, zavračanje nakupovanja določenih izdelkov, prevoz s kolesom ipd.). Učitelj naj z udeleženci preizprašuje in ozavešča, da so lahko tudi manjše, individualne prakse oblika aktivnega državljanstva. Tako učitelj udeležencem približa razumevanje politike in razumevanje političnega ter razvija pozitiven odnos do politike kot iskanja demokratičnih načinov urejanja skupnih zadev. Dejavnosti politične participacije in sodelovanja v družbi, t. i. aktivno državljanstvo, so raznolike (tako npr. udeležba na volitvah kot sodelovanje v skupnosti) in so eden ključnih pogojev za delovanje demokracije.

Didaktična pojasnila

Obravnavo ciljev naj učitelj aktualizira in konkretizira skozi spremljanje družbenopolitičnega dogajanja (npr. novice v tiskanih in spletnih medijih, televizijska poročila, pogovorne oddaje, blogi). Pri tem naj bodo dejavnosti povezane tudi z analizo teksta, v katero vključujemo tako pisna kot zvočna besedila, slikovna gradiva (fotografije, reklamne plakate, slogane ipd.).

Učitelj naj načrtuje takšne dejavnosti, ki omogočajo razvijanje kritičnega mišljenja udeležencev, asertivnost, vživljanje in krepitev sodelovanja in motivacije za delovanje/aktivno angažiranje udeležencev.

Ustava Republike Slovenije naj bo gradivo pri pouku in učenju.

Primer povezovanja ciljev znotraj te teme in med temami

Cilj *spoznava, tudi z uporabo digitalnih tehnologij, zakaj in na kakšne načine uresničujemo aktivno državljanstvo* lahko učitelj glede na skupino, ki jo poučuje (npr. za raziskovanje, pripravo predstavitve, domače delo) povezuje s sodelovanjem z uporabo digitalnih tehnologij ali z orodji, ki omogočajo državljansko udejstvovanje z uporabo digitalnih tehnologij. Primer:

- » 2.3 DRŽAVLJANSKO UDEJSTVOVANJE Z UPORABO DIGITALNIH TEHNOLOGIJ
(<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/sl8ivsb>) (raven 3),
- » 2.4 SODELOVANJE Z UPORABO DIGITALNIH TEHNOLOGIJ
(<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/rs7yrr8>) (raven 3).

Primeri dejavnosti

- » Ob obravnavi Republike Slovenije kot socialne in pravne države: uporaba Ustave RS in konkretnih primerov iz aktualnega dogajanja.
- » Obravnava volitev in odločanja (npr. referendum) z analizo političnih programov strank, njihovega propagandnega materiala (npr. letakov, oglasov v medijih), razpisa, obvestila o volilnem okraju.
- » Prikaz spletnih strani. npr. Državna volilna komisija, grafični prikaz razporeditve sedežev v Državnem zboru).
- » Udeleženci poiščejo ključne informacije o delovanju lokalne skupnosti.
- » Spremljanje izbranega družbenopolitičnega dogajanja v določenem časovnem obdobju.
- » Ogled dnevniških poročil pri pouku z analizo vsebine, razprave, (neverbalne) komunikacije.
- » Udeleženci spoznajo eno od digitalnih storitev javne uprave (npr. eDavki, zVEM, eUprava) in možnosti, ki jih ta ponuja.
- » Aktivno državljanstvo v praksi: udeleženci pripravijo načrt in izvedejo akcijo, npr. oblikovanje in izvedba kampanj za ozaveščanje o pomembnih družbenih temah.

Medpredmetno povezovanje

Obravnava ciljev teme ponuja številne priložnosti za medpredmetno povezovanje tako na ravni konceptov kot na ravni razvoja veščin, pa tudi na ravni drugih povezovalnih elementov.

Individualizacija in diferenciacija

- » Uporaba Ustave Republike Slovenije v tiskani obliki, v spletni obliki, ilustrirane ustave v stripu (tiskana, spletna verzija), lahko berljive Ustave Republike Slovenije (spletna verzija), knjiga Plohl, I., Brezzobi tiger.
- » Vse dejavnosti je moč prilagoditi udeležencem za delo v skupini, dvojicah ali samostojno.

PRIPOROČENI NAČINI IZKAZOVANJA ZNANJA

Primeri:

- » ustno in pisno preverjanje in ocenjevanja znanja;
- » drugi načini preverjanja in ocenjevanja znanja:
 - » pisna besedila: poročilo, zapis analize videoposnetka, načrt akcije, poročilo o sodelovanju,
 - » grafični in likovni izdelki: zloženka volilnega programa,
 - » predstavitve: predstavitev stališč in argumentov, predstavitve izdelkov,
 - » sodelovanje: razprava, dialog, iskanje kompromisov, dopolnjevanje in nadgrajevanje, reševanje problema v skupini, načrtovanje in izvedba dejavnosti,
 - » raziskovanje: prepoznavanje, analiziranje in reševanje problema, opazovanje, prepoznavanje nečesa na podlagi značilnosti.

FINANCE, GOSPODARSTVO IN POTROŠNIŠKA DRUŽBA

OBVEZNO

OPIS TEME

Republika Slovenija zbira finančna sredstva za svoje delovanje v državnem proračunu, ki je pomemben vir sredstev občin, preko njega se pretakajo tudi sredstva Evropske unije, ter financira delovanje javnega sektorja, ki opravlja javne funkcije, uresničuje javni interes in zadovoljuje javne potrebe. Po osamosvojitvi je Slovenija prešla na tržno gospodarstvo. V zasebnem sektorju gospodarska dejavnost poteka preko podjetij, ki zadovoljujejo interese lastnikov in potrebe potrošnikov s ciljem ustvarjanja dobička. Znotraj obeh sektorjev delujejo delodajalci in delojemalci z različnimi interesi, posledično pa prihaja tudi do konfliktov interesov. Pri reševanju teh imajo ključno vlogo sindikati in delodajalske organizacije s ciljem zaščite ekonomskih in socialnih interesov posameznih deležnikov. Ekonomske pravice omogočajo posamezniku izgrajevanje premoženjske varnosti in svobode, socialne pravice pa zagotavljajo možnosti za dostojno življenje. Ekonomske in socialne pravice so varovane na mednarodni in nacionalni ravni. Celotna družba in vsak posameznik smo odgovorni, da vzpostavimo socialno-ekonomske razmere, v katerih se lahko vsak posameznik izobrazí, se zaposli, pridobiva denar in ustvarja premoženje, rešuje finančne izzive in sprejema odgovorne finančne odločitve za doseganje blaginje (osebne in za skupnost).

Republika Slovenija je z vstopom v Evropsko unijo postala del zveze držav, ki so gospodarsko, družbeno in politično povezane. Članstvo v Evropski uniji nam je prineslo finančne in razvojne prednosti, nove odgovornosti in številne izzive. Sodobna družba je izrazito potrošniška družba, potrošništvo pa karakterizira sodobno kulturo, do katere je treba razviti kritičen odnos in distanco ter razmišljati o alternativnih, trajnostno naravnanih in pravičnejših rešitvah na globalni ravni.

DODATNA POJASNILA ZA TEMO

V temo *finance, gospodarstvo in potrošniška družba* so umeščeni skupni cilji področij *jezik, državljanstvo, kultura in umetnost, zdravje in dobrobit, trajnostni razvoj in podjetnost*, ki so dodatno pojasnjeni v didaktičnih priporočilih.

FINANCE, GOSPODARSTVO IN POTROŠNIŠKA DRUŽBA

CILJI

Udeleženec:

○: spoznava, kaj je državni proračun, kako Republika Slovenija pridobiva sredstva ter za kaj jih namenja;

SC (3.3.5.3)

○: vrednoti pomen javnega in zasebnega sektorja;

○: spoznava ekonomske in socialne pravice prebivalcev v Republiki Sloveniji in Evropski uniji, njihov pomen in načine njihovega varovanja, vključno s sindikati;

SC (1.2.1.5)

○: spoznava pojem potrošniška družba in kritično razmišlja o potrebah, navadah in razvadah potrošnikov ter učinkih potrošniške družbe;

SC (2.2.2.1 | 5.1.5.1 | 5.3.5.1)

○: razpravlja o vplivu oglaševanja na potrošnike in trajnostnem potrošniškem delovanju;

SC (2.1.2.1 | 5.2.1.1 | 5.2.5.2)

○: na primerih raziskuje vpliv članstva Republike Slovenije v Evropski uniji na vsakdanje življenje (s poudarkom na zagotavljanju socialne pravičnosti, zaščiti potrošnikov in prostem pretoku oseb, blaga, kapitala in plačil ter storitev).

SC (5.1.2.1)

STANDARDI ZNANJA

Udeleženec:

- » razloži, kako Republika Slovenija pridobiva proračunska sredstva in za kaj namenja ;
- » ovrednoti pomen in vlogo javnega in zasebnega sektorja pri zagotavljanju dobrin in storitev;
- » poimenuje in na primeru opiše ekonomske in socialne pravice prebivalcev Republike Slovenije ter pojasni načine njihovega varovanja, vključno z vlogo sindikatov;
- » na primeru prepozna pasti in negativne učinke potrošniške družbe;
- » navede razloge za lastno trajnostno potrošniško delovanje;
- » na primeru predstavi, kako članstvo v Evropski uniji vpliva na naše vsakdanje življenje.

TERMINI

◦ državni proračun ◦ davki ◦ ekonomske in socialne pravice ◦ ekonomska in finančna pismenost ◦ potrošniška družba ◦ oglaševanje ◦ trajnostnost ◦ socialna blaginja ◦ javno, zasebno ◦ lastnina ◦ sindikat

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Vsebinska pojasnila

Nekateri cilji te teme zajemajo finančno pismenost, ki je tudi sestavni del področja skupnih ciljev podjetnost. Ena izmed definicij (Remund, 2010) finančno pismenost glede na bistvene poudarke razporedi v pet kategorij: znanje in finančni koncepti, sposobnost razpravljanja o finančnih konceptih, sposobnost upravljanja osebnih financ, spretnosti sprejemanja ustreznih finančnih odločitev in spretnost dolgoročnega načrtovanja.

Didaktična pojasnila

Priložnosti za razvijanje ekonomske in finančne pismenosti pri predmetu domovinska in državljanska kultura in etika so številne: povezovanje ciljev znotraj te teme ali med temami, medpredmetno povezovanje (na podlagi konceptov ali ravni ciljev predmetov, npr. matematike) in/ali uresničevanje skupnih ciljev s področja podjetnosti.

Primeri povezovanja ciljev

» Znotraj teme:

» učitelj ob osvetljevanju pojma potrošniška družba ta cilj poveže s ciljem o raziskovanju vpliva oglaševanja na oblikovanje potrošniške družbe (npr. skozi zgodovino).

» Med temami:

» pri obravnavanju potrošniške družbe lahko učitelj cilje poveže s cilji tem, ki obravnavajo etiko, človekove pravice, ekonomske in socialne pravice, globalna vprašanja in izzive;

» obravnava podjetij v luči trajnostnega razvoja.

Primeri dejavnosti

» Udeleženci izdelajo in predstavijo oglas ali oglasno kampanjo za dejavnost, storitev, akcijo, ki služi obče dobremu.

» Udeleženci izbrano aktualno dogajanje analizirajo ob poročanju različnih medijev (novice, blogi, komentarji, fotografije idr.).

» Udeleženci se urijo v postavljanju kakovostnih vprašanj po branju članka/ogledu videoposnetka, vezanega na potrošniško družbo, hitro modo, revščino, temeljne svoboščine v Evropski uniji.

- » Strukturirana ali nestrukturirana razprava o vplivih članstva Republike Slovenije v Evropski uniji na vsakdanje življenje.
- » Udeleženec načrtuje nov izdelek ali storitev z upoštevanjem načel trajnostnega razvoja ter skrbi za naš planet.

Medpredmetno povezovanje

Obravnava ciljev teme ponuja številne priložnosti za medpredmetno povezovanje tako na ravni konceptov kot na ravni razvoja veščin, pa tudi na ravni drugih povezovalnih elementov.

PRIPOROČENI NAČINI IZKAZOVANJA ZNANJA

Primeri:

- » ustno in pisno preverjanje in ocenjevanja znanja;
- » drugi načini preverjanja in ocenjevanja znanja:
 - » pisna besedila: zapis analize videoposnetka, poročilo o sodelovanju,
 - » govorno: sestavljanje vprašanj, pripovedovanje, utemeljevanje, argumentiranje, razpravljanje,
 - » grafični in likovni izdelki: zloženka trajnostno naravnane podjetja, oglas, ki spodbuja trajnostno delovanje, digitalne predstavitve,
 - » ravnanje s podatki: prepoznavanje pravil vzročno-posledičnih relacij, pridobivanje, vrednotenje in interpretiranje podatkov iz različnih virov,
 - » sodelovanje: razprava, dialog, iskanje kompromisov, dopolnjevanje in nadgrajevanje, reševanje problema v skupini, načrtovanje in izvedba dejavnosti,
 - » refleksije,
 - » predstavitve: predstavitev stališč in argumentov, predstavitve izdelkov.

GLOBALNI IZZIVI

OBVEZNO

OPIS TEME

Globalizacija je kompleksen proces, ki deluje in vpliva na različna področja družbe, njene posameznike in okolje. Skozi globalizacijo se svet povezuje v politično, gospodarsko in informacijsko celoto, se s tem spreminja in postaja vedno bolj soodvisen. Je proces, ki označuje gibanje ljudi, znanja, idej, informacij, dobrin, storitev in denarja preko mej nacionalnih držav ter tako ustvarja globalno skupnost. Meje med nekoč značilnimi kulturnimi razlikovanji ljudstev in narodov se danes s širjenjem in prepletanjem različnih kultur vse bolj spajajo v enotnejšo kulturo navad in običajev.

Življenje v sodobnem globaliziranem/globalizirajočem se svetu tako prinaša nove priložnosti, hkrati pa tudi številne izzive za posameznike, skupnosti, podjetja in institucije na lokalni, regionalni in nacionalni ravni. Izzivi so v prvi vrsti povezani s spoštovanjem demokratičnih vrednot, etičnih načel in človekovih pravic, ki se kršijo zaradi ekonomskih interesov, s poglobljanjem neenakosti med ljudmi, ohranjanjem raznolikosti kultur in spoštovanjem identitete posameznih skupnosti, medkulturnim stikom kot posledico migracij in podnebnih sprememb ter odnosom do družbenega in naravnega okolja. Za namene trajnostnega razvoja je nujno zavedanje povezanosti okoljskega, gospodarskega in družbenega vidika.

Za aktivno, avtonomno in odgovorno delovanje vseh deležnikov sodobnega, globalnega, digitalnega sveta so nujni prepoznavanje, kritično in skrbnostno razmišljanje, sodelovalno razpravljanje in zavedanje o etičnem in trajnostnem delovanju, rešitvah in odzivih na globalne izzive za dobrobit sedanje in prihodnjih generacij.

DODATNA POJASNILA ZA TEMO

V temo *globalni izzivi* so umeščeni skupni cilji področij *jezik, državljanstvo, kultura in umetnost, digitalna kompetentnost, trajnostni razvoj in podjetnost*, ki so dodatno pojasnjeni v didaktičnih priporočilih.

GLOBALNI IZZIVI

CILJI

Udeleženec:

O: raziskuje značilnosti in področja globalizacije ter njene vplive na življenje posameznika in raznolikih skupnosti;

SC (1.1.3.1 | 2.2.1.2)

O: razvija zavedanje o povezanosti in soodvisnosti različnih delov sveta, ljudi in narave;

SC (2.2.1.1)

O: prepoznava in kritično vrednoti aktualne globalne izzive ter razume, da ima človeško delovanje pozitivne in negativne posledice za družbeno in naravno okolje na globalni ravni;

SC (2.2.1.2 | 4.4.4.1 | 5.1.5.1)

O: razpravlja o etičnih in trajnostnih rešitvah in odzivih na globalne izzive ter o možnostih individualnega in skupinskega delovanja za doseganje trajnostnih sprememb.

SC (1.2.3.1 | 2.4.1.1 | 2.4.2.1 | 2.4.3.1)

STANDARDI ZNANJA

Udeleženec:

» **pojasni, kaj je globalizacija in predstavi njene vplive na različnih področjih, na življenje posameznika, raznolikih skupnosti in okolja;**

» **na primeru globalnega izziva presodi njegove posledice in oblikuje rešitve, na katere ima kot posameznik možnost vplivati.**

TERMINI

- globalizacija
- trajnostni razvoj
- oboroženi konflikti
- vojne
- povezanost
- soodvisnost
- globalna neenakost
- globalna pravičnost
- podnebne spremembe

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Vsebinska pojasnila

Področja globalizacije zajemajo gospodarstvo in ekonomijo, politiko, kulturo, množične medije in digitalizacijo, zdravje, migracije in delo, spol in spolne identitete, okolje in podnebne spremembe, socialo, vojne, mir in reševanje konfliktov idr. Učitelj k obravnavi teme pristopa celostno, kar pomeni, da ne obravnava ciljev nujno v zapisanem sosledju, temveč izbere ustrezne cilje teme, jih med seboj poveže, zaželeno pa je, da jih povezuje tudi z izbranimi cilji drugih tem. Učitelj

gradi vsebine, razvija veščine, stališča in odnose, ki so opredeljeni s cilji teme, na izkušnjah udeležencev, njihovem doživljanju sebe, odnosov in sveta ter na kritični refleksiji in etični komunikaciji.

Didaktična pojasnila

Učitelj načrtuje in omogoča avtentične učne situacije, ki izhajajo iz realnih in aktualnih življenjskih primerov oziroma situacij. Učitelj naj pri obravnavi svetovnih izzivov predvidi takšne učne situacije, ob katerih bodo udeleženci lahko razvijali možnost razmišljanja o perspektivi drugega in sočutje, etično senzibilnost, spoštljivo komunikacijo ter kritično vrednotili aktualne globalne izzive in njihove posledice.

Učitelj lahko uporabi številna gradiva, kot so npr. gradiva na spletni strani SLOGA (<https://sloga-platform.org/knjiznica/page/2/>).

Primeri povezovanja ciljev

» Znotraj teme:

- » prepoznavanje in kritično razmišljanje udeležencev o aktualnih globalnih izzivih ter iskanje rešitev osmišlja preko njihovega zavedanja pomena aktivnega državljanstva oziroma o možnostih individualnega in skupinskega delovanja za doseganje trajnostnih sprememb.

» Med temami:

- » vpliv globalizacije na življenje posameznika, skupnosti in okolja učitelj povezuje z načeli pravne in socialne države, demokratičnih vrednot, etičnih načel in človekovih pravic;
- » prepoznavanje, raziskovanje in kritično razmišljanje udeležencev o aktualnih globalnih izzivih ter iskanje rešitev osmišlja preko njihovega zavedanja pomena aktivnega državljanstva, lastne politične participacije in družbenega udejstvovanja;
- » globalizacijo povezuje z nameni, pastmi in negativnimi učinki potrošniške družbe;
- » ugotavlja vpliv globalizacije na vlogo, moč, pomen, svobodo in pluralnosti medijev, njihovo odgovornost ter etična načela njihovega delovanja;
- » prepoznava povezanost globalizirajočega se sveta z ohranjanjem kultur in identitet na eni strani ter njihovo stapljanje in povezovanje na drugi;
- » povezuje medkulturni stik kot posledico globalizacije s strpnostjo in sprejemanjem raznolikosti za kakovostno sobivanje.

Primer dejavnosti

- » Udeleženci izbrano aktualno dogajanje, vezano na svetovne izzive, analizirajo ob poročanju različnih medijev (novice, blogi, komentarji, fotografije idr.).
- » Udeleženci v strukturirani razpravi razpravljajo o prednostih in pasteh globalizacije ter dajejo predloge za reševanje globalnih izzivov.

- » Udeleženci po ogledu posnetka o ekonomski neenakosti oblikujejo problemska vprašanja in v strukturirani razpravi iščejo odgovore nanje.
- » Udeleženci v določenem časovnem obdobju zbirajo slikovna in/ali tekstovna besedila, ki prikazujejo vplive globalizacije v ožjem ali širšem okolju, ter pripravijo razstavo/plakat/predstavitev.
- » Udeleženci pripravijo eksperiment za zmanjšanje lastne potrošnje (oblačila, kozmetika ipd.) za spodbujanje trajnostne naravnosti.
- » Udeleženci v skupinah raziskujejo različne vidike globalizacije (npr. kako hrana, oblačila ali tehnologija prihajajo iz različnih delov sveta) in svoje ugotovitve predstavijo razredu.

Učitelj naj za prikaz različnih pogledov na globalizacijo uporabi videoposnetke, dokumentarne filme in druge multimedijske vire, ki jih udeleženci nato povzemajo in kritično vrednotijo.

- » Skupina udeležencev s pomočjo informacijskih virov izbere globalni izziv, ga predstavi (z vidika, zakaj je globalen in zakaj je problem), navede posledice in presodi, koliko imajo sami možnost vpliva na njegovo reševanje, ter glede na to oblikuje načrt.
- » Udeleženci izdelajo svoj ekološki odtis ob uporabi spletnega orodja (npr. <https://izo.si/izracunaj-ekoloski-odtis/>)

Medpredmetno povezovanje

Obnavna ciljev teme ponuja številne priložnosti za medpredmetno povezovanje tako na ravni konceptov kot na ravni razvoja veščin, pa tudi na ravni drugih povezovalnih elementov.

PRIPOROČENI NAČINI IZKAZOVANJA ZNANJA

Primeri:

- » ustno in pisno preverjanje in ocenjevanja znanja;
- » drugi načini preverjanja in ocenjevanja znanja:
 - » govorno: sestavljanje vprašanj, pripovedovanje, utemeljevanje, argumentiranje, razpravljanje,
 - » pisno: pisna besedila: zapis dialoga, poročilo o sodelovanju, projektna naloga,
 - » slušno-bralno: pogovor o poslušanem ali prebranem besedilu, izražanje stališč kot dokaz razumevanja slišane/prebrane, izvajanje dejavnosti po ustnem ali pisnem besedilu,
 - » sodelovanje: razprava, dialog, iskanje kompromisov, dopolnjevanje in nadgrajevanje, reševanje problema v skupini, načrtovanje in izvedba dejavnosti, projektna naloga.

VIRI IN LITERATURA PO POGLAVJIH

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA

Priporočeni viri in literatura

- » Ažman, T., idr. (2014). *Učenje učenja: Primeri metod za učitelje in šole*. Šola za ravnatelje. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/5jdkvrt>
- » Banjac, M., Pušnik, T., in Šipuš, K. (2022). *Aktivno EU državljanstvo: priročnik za učitelje*. Zavod RS za šolstvo; Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/arc4zar>
- » Banjac, M., Šipuš, K., Tadič, D., Razpotnik, Š., Novak, M., Lajh, D., in Pušnik, T. (2022). *Izkustveno učenje: od teorije k praksi*. Zavod RS za šolstvo; Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/pbw72cc>
- » Kompare, A., in Rupnik Vec, T. (2016). *Kako spodbujati razvoj mišljenja. Od temeljnih miselnih procesov do argumentiranja*. Zavod RS za šolstvo.
- » Marentič Požarnik, B., in Plut Pregelj, L. (2009). *Moč učnega pogovora. Poti do znanja z razumevanjem*. DZS.
- » Rupnik Vec, T., in Kompare, A. (2006). *Kritično mišljenje v šoli*. Zavod RS za šolstvo. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/3cjphsh>
- » Rupnik Vec, T. (2011). *Izzivi poučevanja: spodbujanje razvoja kritičnega mišljenja*. Zavod RS za šolstvo. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/shvar6r>
- » Rupnik Vec, T. (ur.). (2017). *Veščine kritičnega mišljenja. Primeri nalog za spodbujanje kritičnega mišljenja pri različnih predmetih v osnovni šoli*. Zavod RS za šolstvo. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/8hej2ol>
- » Rutar Ilc, Z. (2019). *Vodenje razreda za dobro klimo in vključenost* (1. izd., Let. 3, str. 40). Zavod RS za šolstvo (in vprašalnik). <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/j70ouuv>
- » Štraser, N., in Bevc, V. (2018). *Spodbujanje razvoja veščin sodelovanja in komuniciranja s formativnim spremljanjem*. Zavod RS za šolstvo. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/er83s5h>
- » Tacol, A., Lekić, K., Konec Juričič, N., Sedlar Kobe, N., in Roškar, S. (2019). *Zorenje skozi To sem jaz: razvijanje socialnih in čustvenih veščin ter samopodobe: priročnik za preventivno*

delo z mladostniki (Prenovljena druga izd. priročnika 10 korakov do boljše samopodobe). Nacionalni inštitut za javno zdravje. <https://aplikacijaun.zrssi.si/api/link/yfn032w>

- » Sardoč, M. (ur.) *Osnovni pojmi in dileme državljske vzgoje. Prvi del.* (2014). i2.
- » Sardoč, M. (ur.) *Osnovni pojmi in dileme državljske vzgoje. Drugi del.* (2015). i2.
- » Sardoč, M. (2017). Protislovne vsebine pri pouku državljske vzgoje. V *Perspektive socialnih in državljskih kompetenc*. Andragoški center Slovenije. <https://aplikacijaun.zrssi.si/api/link/2hkrxpl>

Priporočeni viri in literatura v tujem jeziku

- » Addams, J. (2002). *Democracy and Social Ethics*. University of Illinois Press.
- » Biesta, G. (2021). *World-Centred Education. A View for the Present*. 1. izd. Routledge.
- » Dita, P. P. S., Murtono, Utomo, S., in Sekar, D. A. (2021). Implementation of Problem Based Learning (PBL) on Interactive Learning Media. *Journal of Technology and Humanities*, 2(2), 24–30. <https://aplikacijaun.zrssi.si/api/link/r59df1r>
- » *EntreComp playbook* (2020). <https://aplikacijaun.zrssi.si/api/link/6qtw8ad>
- » *Kontroverzne teme* (b. d.). <https://aplikacijaun.zrssi.si/api/link/wxmy503f>
- » Krauss, J., in Boss, S. (2013). *Thinking through project-based learning: Guiding deeper inquiry*. London: SAGE Publications. <https://aplikacijaun.zrssi.si/api/link/q9y35cs>
- » *Teaching Controversial Topics*. <https://aplikacijaun.zrssi.si/api/link/uyxkjpjv>

ETIČNO DELOVANJE POSAMEZNIKA V SKUPNOSTI

ETIČNO DELOVANJE POSAMEZNIKA V SKUPNOSTI

Priporočeni viri in literatura

Za neposredno rabo v razredu z udeleženci

- » Bennett, W. (2006). *Moralne vrednote za mlade: zgodbe, ki pomagajo oblikovati lastni svet vrednot*. Učila International.
- » Girardet, S., Rosado, P. (2003). *Utišajmo nasilje*. Didakta.
- » Klampfer, F. (2003). *Etiški pojmovnik za mlade*. Aristej.
- » Sardoč, M. (2022). *Državljski pojmovnik za mlade*. Aristej.
- » Šimenc, M., Vačun, M., Gartner, S. (2024). *Moj dnevnik kritičnega mišljenja: za uporabo pri filozofiji za otroke in drugod*. Pedagoški inštitut. <https://aplikacijaun.zrssi.si/api/link/kxjoq0u> (26. 3. 2025).

Za učitelja

- » Blackburn, S. (2018). *Etika: zelo kratek uvod*. Krtina.
- » Grušovnik, T. (2017). *Etika živali. O čezvrtni gostoljubnosti*. Univerza na Primorskem.
- » Klampfer, F. (2003). *Etiški pojmovnik za mlade*. Aristej.
- » Lukšič Hacin, M., Milharčič Hladnik, M., Sardoč, M. (ur.). (2011). *Medkulturni odnosi kot aktivno državljanstvo*. Založba ZRC SAZU.
- » Sardoč, M. (ur.). (2014). *Osnovni pojmi in dileme državljske vzgoje. 1. del*. Pedagoški inštitut.
- » Sardoč, M. (ur.). (2015). *Osnovni pojmi in dileme državljske vzgoje. 2. del*. Pedagoški inštitut.
- » Singer, P. (2008). *Praktična etika*. Krtina.
- » *Spodbujanje razvoja veščin sodelovanja in komuniciranja s formativnim spremljanjem*. (2018). Zavod RS za šolstvo. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/er83s5h> (12. 12. 2024).
- » Vižintin, A. M. (2017). *Medkulturna vzgoja in izobraževanje*. Založba ZRC SAZU. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/vv99nls> (26. 3. 2025).

ŽIVLJENJE V SODOBNI DRUŽBI

ŽIVLJENJE V SODOBNI DRUŽBI

Priporočeni viri in literatura

Za neposredno rabo v razredu z udeleženci

- » Aktivatorji – Mi smo resno glasilo. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/owlrbdf> (12. 12. 2024).
- » Civilna družba. Spletno mesto državne uprave s celovitimi informacijami o njenem delovanju in preprostim dostopom do storitev. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/im5le8u> (12. 12. 2024).
- » Medijska pismenost. Časoris. <https://mil.casoris.si/> (12. 12. 2024).
- » Merljak Zdovc, S. (2019). *Otroci in mediji: iskanje resnice v svetu novic. Priročnik za otroke*. Društvo novinarjev Slovenije in Zavod Časoris. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/tmnilp7> (12. 12. 2024).
- » Merljak Zdovc, S. (24. 3. 2024). Kaj so lažne novice in druge dezinformacije. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/50m0s64>
- » Razkrinkavanje/Ostro <https://www.ostro.si/si/razkrinkavanje> (12. 12. 2024).

- » Register cerkva in drugih verskih skupnosti. <https://www.gov.si teme/verske-skupnosti/> (12. 12. 2024).
- » Safe.si. <https://safe.si/> (12. 12. 2024).
- » Spletna orodja za odkrivanje lažnih novic. Časoris. (20. 10. 2021). <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/eojz743/> (12. 12. 2024).
- » Spletno oko. <https://www.spletno-oko.si/> (12. 12. 2024).
- » Verska svoboda. Spletno mesto državne uprave s celovitimi informacijami o njenem delovanju in preprostim dostopom do storitev. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/lc4ui7g> (26. 3. 2025).

Za učitelja

- » Alter, A. (2019). *Sušnji zaslona. Kako nas tehnologija zasvoji, industrija pa izkoristi*. Mladinska knjiga.
- » Banjac, M., Pušnik, T., in Šipuš, K. (2022). *Aktivno EU državljanstvo: priročnik za učitelje*. Zavod RS za šolstvo; Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/arc4zar> (12. 12. 2024).
- » Banjac, M., Šimenc, M., Šipuš, K., in Gramc, J. (2021). Civilna družba. V *Aktivno državljanstvo v srednji šoli. Posameznik, skupnost, država, svet*. Zavod RS za šolstvo, 36–47. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/lqmamm4> (12. 12. 2024).
- » Dezinformacije: kako jih prepoznati in se boriti proti njim. Zbirka orodij za učitelje. (2024). Evropska unija. <https://tinyurl.com/4nffc2fd> (12. 12. 2024).
- » Etične smernice za uporabo umetne inteligence in podatkov pri poučevanju in učenju za izobraževalce. (2022). Evropska unija. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/ebq9nsf> (12. 12. 2024).
- » Hari, J. (2023). *Ukradena pozornost. Zakaj se ne moremo zbrati – in kako si znova pridobimo zmožnost poglobljenega razmišljanja*. Primus.
- » Logout. Center pomoči pri prekomerni rabi interneta. <https://www.logout.org/si/za-ucitelje/> (12. 12. 2024).
- » Zenzerović Šloser, I. (ur.). (2021). *Preprečevanje sovražnega govora na spletu. Gradivo za učitelje*. Mirovni inštitut – Inštitut za sodobne družbene in politične študije. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/sw1prnu> (12. 12. 2024).

DEMOKRACIJA IN ČLOVEKOVE PRAVICE

DEMOKRACIJA IN ČLOVEKOVE PRAVICE

Priporočeni viri in literatura

Za neposredno rabo v razredu z udeleženci

- » Aktivatorji – Naj te ne bo sram. (9. 4. 2020). RTV Slovenija.
<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/q6m6lxu> (12. 12. 2024).
- » Brander, P. (2005). *Kompas: priročnik za učenje mladih o človekovih pravicah*. DZS.
- » Labbe, B., Puech, M. (2005). *Filozalogajčki*. Pomurska založba.
- » Prvi koraki – metodični priročnik za poučevanje človekovih pravic. (2009). Amnesty International Slovenije.
- » Sardoč, M. (2022). *Državljski pojmovnik za mlade*. Aristej.
- » Šola človekovih pravic. Amnesty International Slovenije.
<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/kj4rok0> (12. 12. 2024).

Za učitelja

- » Letna poročila Varuha človekovih pravic. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/3ewipje> (12. 12. 2024).
- » Planinc, M. (ur.). (2013). *Mladi in globalni: priročnik za vzgojitelje, učitelje in mladinske delavce*. Slovenska fundacija za UNICEF.
- » Sardoč, M. (2022). *Državljski pojmovnik za mlade*. Aristej.
- » Šola človekovih pravic. Amnesty International Slovenije.
<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/kj4rok0> (12. 12. 2024).

DEMOKRACIJA V REPUBLIKI SLOVENIJI IN EVROPSKI UNIJI TER AKTIVNO DRŽAVLJANSTVO

DEMOKRACIJA V REPUBLIKI SLOVENIJI IN EVROPSKI UNIJI TER AKTIVNO DRŽAVLJANSTVO

Priporočeni viri in literatura

Za neposredno rabo v razredu z udeleženci

- » Aktivatorji. RTV Slovenija. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/mizkouh> (12. 12. 2024).
- » Cerar, M. (2014). *Kako sem otrokom razložil demokracijo*. Cankarjeva založba.

- » EU & jaz. (2023). Evropska komisija. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/772cnuip> (12. 12. 2024).
- » Lahko berljiva Ustava Republike Slovenije (2021). Zveza Sožitje. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/kxna1d8> (12. 12. 2024).
- » Lahko berljivo – Evropska unija. Lahko berljiva različica. https://european-union.europa.eu/easy-read_sl (12. 12. 2024).
- » Odkrivajmo Evropo! Evropska unija. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/ose901f> (12. 12. 2024).
- » Ustava Republike Slovenije. Pravno-informacijski sistem Republike Slovenije. <https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=USTA1> (12. 12. 2024).
- » Ustava v stripu: ilustrirana Ustava Republike Slovenije. (2021). Državni zbor. <https://tinyurl.com/y2syj5wu> (12. 12. 2024).

Za učitelja

- » Banjac, M., Pušnik, T., Šipuš, K. (2022). *Aktivno EU državljanstvo: priročnik za učitelje*. Zavod RS za šolstvo; Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/yza60a9> (12. 12. 2024).
- » Brezovšek, M., Haček, M. (2012). *Politični sistem Republike Slovenije*. Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede.
- » EWA. Opolnomočenje žensk. Učna gradiva. <https://ewa.si/ucna-gradiva/> (12. 12. 2024).
- » Multimedia Centre (<https://multimedia.europarl.europa.eu/sl>). Evropski parlament. Infografike. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/hcglqa0> (12. 12. 2024).
- » Učenje o EU v šoli. (2021). Evropska unija. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/n86cajd> (12. 12. 2024).
- » Urad Vlade Republike Slovenije za Slovence v zamejstvu in po svetu. <https://slovinci.si/o-uradu/> (21. 2. 2025).

FINANCE, GOSPODARSTVO IN POTROŠNIŠKA DRUŽBA

FINANCE, GOSPODARSTVO IN POTROŠNIŠKA DRUŽBA

Priporočeni viri in literatura

Za neposredno rabo v razredu z udeleženci

- » Ekonomska neenakost. Šola človekovih pravic. Amnesty International Slovenije. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/il3rvza> (12. 12. 2024).
- » Mlad.si. Urad RS za mladino. <https://www.mlad.si/> (12. 12. 2024).
- » Mladi in davki. Davčno opismenjevanje mladih. Finančna uprava Republike Slovenije. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/wqaidng> (12. 12. 2024).
- » TAXEDU. Kotiček za učitelje. Evropska unija. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/1mmcb31> (12. 12. 2024).

Za učitelja

- » Bone, J. (ur.). *Razvijajmo finančno pismenost. Opredelitev finančne pismenosti s primeri dejavnosti.* (2022). Zavod RS za šolstvo. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/5x0ozz8> (12. 12. 2024).
- » Davčno opismenjevanje mladih. Finančna uprava Republike Slovenije. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/n662l1i> (12. 12. 2024).
- » Finančno opismenjevanje mladih. Moje finance. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/bsr99qk> (12. 12. 2024).
- » Proračun Republike Slovenije. Republika Slovenija, Ministrstvo za finance. <https://proracun.gov.si/> (26. 3. 2025).
- » *Ustavimo revščino! Metodični priročnik za izvedbo delavnic na temo revščine.* (2010). Amnesty International. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/fc8vnsa> (12. 12. 2024).

GLOBALNI IZZIVI

GLOBALNI IZZIVI

Priporočeni viri in literatura

Za neposredno rabo v razredu z udeleženci

- » Aktivatorji. Ptičja perspektiva. (14. 4. 2020). <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/9rgjm7t> (12. 12. 2024).
- » Philipps, C. (2010). *Made in Vietnam.* Miš.
- » Spilbury, L. (2018). *Svetovni spori.* Morfemplus.
- » Vidmar, J. (2021). *Princeska z napako.* Miš.
- » Kakšen je tvoj ekološki odtis? Inštitut za zdravje in okolje. <https://izo.si/en/izracunaj-ekoloski-odtis/> (26. 3. 2025).
- » Kalkulator ogljičnega odtisa. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/3leznyg> (12. 12. 2024).

Za učitelja

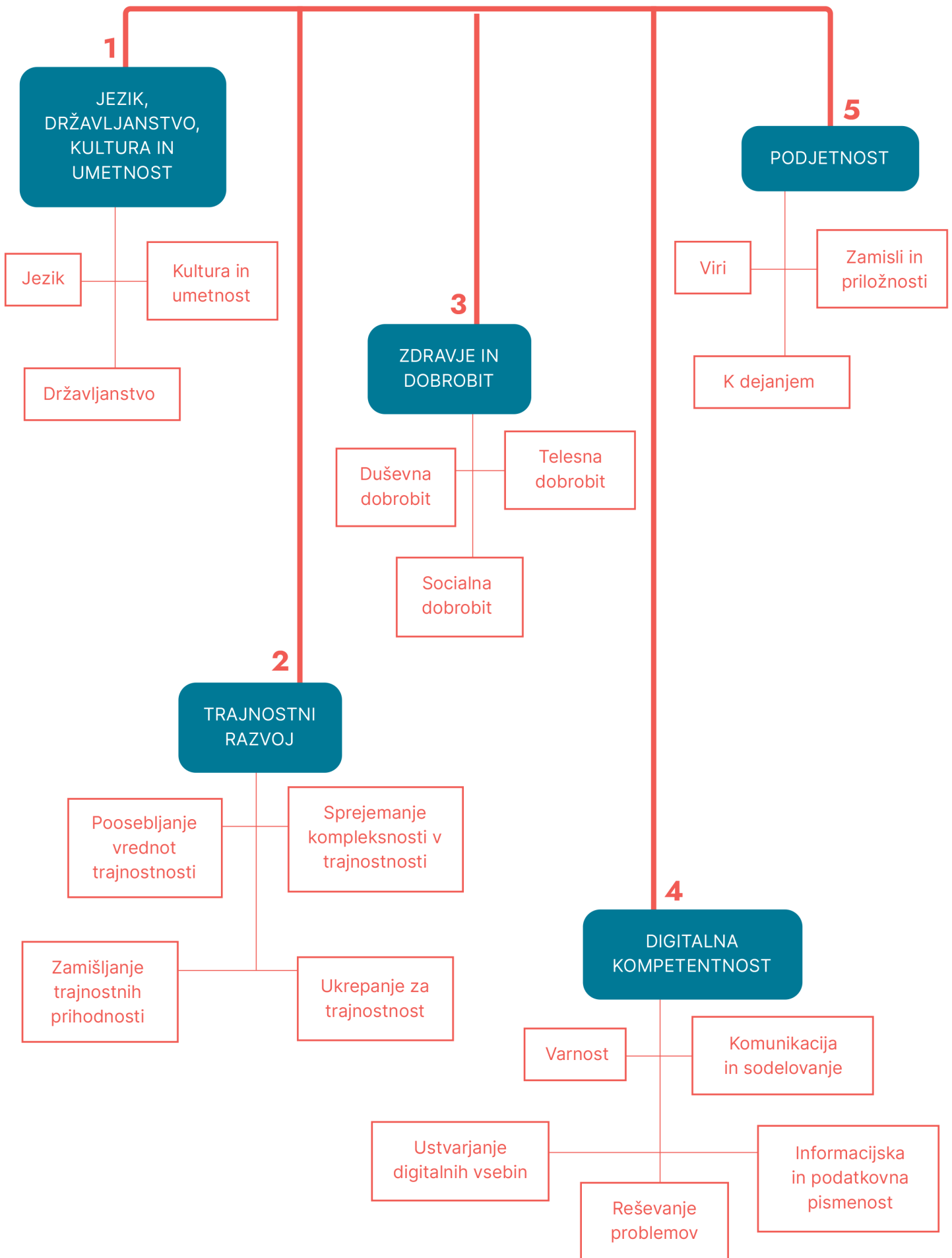
- » Aggarwal, A., in Richards, D. (2021). *Metode za spremljanje učinkovitosti naslavljanja globalnih tem v razredu*. Humanitas. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/1kaj4wn> (12. 12. 2024).
- » Climate equality: A PLANET FOR THE 99% (2023). Oxfam. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/aaxqvno> (12. 12. 2024).
- » Global Citizenship in the Classroom: A Guide for Teachers. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/7wu8z55> (12. 12. 2024).
- » Mandelc, D. (2021). Svet in globalizacija. V M. Banjac in K. Šipuš (ur.). *Aktivno državljanstvo v srednji šoli*. Str. 138–147. Zavod RS za šolstvo.
- » Planinc, M. (ur.). (2013). *Mladi in globalni: priročnik za vzgojitelje, učitelje in mladinske delavce*. Slovenska fundacija za UNICEF. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/6wjvk1i> (12. 12. 2024).
- » *Svet med vrsticami. Priročnik za učitelje, ki jih zanima globalno učenje*. (2021). Humanitas.
- » Štoparski vodnik po varstvu okolja. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/3v7dn5x>

PRILOGE

KLJUČNI CILJI PO PODROČJIH SKUPNIH CILJEV

1.1 JEZIK

1.1.1 Strokovna besedila	1.1.1.1 Pri posameznih predmetih razvija zmožnost izražanja v različnih besedilnih vrstah (referat, plakat, povzetek, opis, pogovor itd.).
1.1.2 Strokovni jezik	1.1.2.1 Se zaveda, da je učenje vsebine posameznega predmeta hkrati tudi spoznavanje njegove strokovne terminologije; torej učenje jezika na ravni poimenovanj za posamezne pojme in na ravni logičnih povezav. 1.1.2.2 Se izraža z ustrezno terminologijo predmeta in skrbi za ustrezno govorno ter pisno raven svojega strokovnega jezika.
1.1.3 Univerzalni opis jezika kot sistema	(pri vseh predmetih): 1.1.3.1 Se zaveda podobnosti ter razlik med jeziki in je na to pozoren tudi pri uporabi gradiv v tujih jezikih, pri uporabi prevajalnikov, velikih jezikovnih modelov, avtomatsko prevedenih spletnih strani itd. (pri vseh jezikovnih predmetih): 1.1.3.2 Se zaveda, da različne jezike lahko opisujemo na podoben način; pri pouku tujih jezikov zato uporablja znanje, pridobljeno pri pouku učnega jezika, in obratno: zna primerjati jezike, ki se jih uči, in razpoznava podobnosti ter razlike med njimi.
1.1.4 Razumevanje pomena branja	1.1.4.1 Pri vseh predmetih redno bere, izbira raznolika bralna gradiva, jih razume, poglobljeno analizira in kritično vrednoti.
1.1.5 Jezik in nenasilna komunikacija	1.1.5.1 Razvija lastne sporazumevalne zmožnosti skozi nenasilno komunikacijo.

1.2 DRŽAVLJANSTVO

1.2.1 Poznavanje in privzemanje človekovih pravic ter dolžnosti kot temeljnih vrednot in osnov državljanske etike	1.2.1.1 Pozna, razume in sprejema človekove pravice kot skupni evropski in ustavno določeni okvir skupnih vrednot ter etike. 1.2.1.2 Razume, da so človekove pravice univerzalne in nepogojene, da uveljavljajo vrednote svobode in enakosti. 1.2.1.3 Razume in sprejema, da je obstoj pravic pogojen s spoštovanjem individualne dolžnosti do enake pravice drugega. 1.2.1.4 Razume in sprejema, da je dolžnost do enake pravice drugega dolžnost zaradi dolžnosti (ne le pravica zaradi individualnega interesa). 1.2.1.5 Razume in sprejema človekove pravice in dolžnosti kot osnovno, vsem državljanom skupno etiko (moralo), ki uveljavlja vrednote spoštovanja človekovega dostojanstva, pravičnosti, resnice, zakona, lastnine, nediskriminacije in strpnosti.
1.2.2 Etična refleksija	1.2.2.1 Spoznava, da obstajajo moralna vprašanja, pri katerih ni vnaprej danih od vseh sprejetih odgovorov. 1.2.2.2 Razvija občutljivost za moralna vprašanja ter sposobnost, da o njih razmišlja skupaj z drugimi.
1.2.3 Sodelovanje z drugimi v skupnosti in za skupnost	1.2.3.1 Z namenom uresničevanja skupnega dobrega sodeluje z drugimi ter podaja in uresničuje predloge, ki kakovostno spreminjajo skupnosti. 1.2.3.2 Prek lastnega delovanja ozavešča pomen skrbi za demokratično skupnost ter krepi zavedanje o pomenu pripadnosti skupnosti za lastnodobrobit in dobrobit drugih.
1.2.4 Aktivno državljanstvo in politična angažiranost	1.2.4.1 Ob zavedanju pozitivnega pomena politike kot skupnega reševanja izzivov in skrbi za dobrobit vseh, pa tudi iskanja kompromisov in preseganja konfliktov, pozna raznolike oblike demokratičnega političnega angažiranja in se vključuje v politične procese, ki vplivajo na življenja ljudi.
1.2.5 Znanje za kritično mišljenje, za aktivno državljansko držo	1.2.5.1 Uporabi znanja vsakega predmetnega področja za kritično in aktivno državljansko držo.

1.3 KULTURA IN UMETNOST

1.3.1 Sprejemanje, doživljanje in vrednotenje kulture in umetnosti	1.3.1.1 Intuitivno ali zavestno (individualno in v skupini) vzpostavlja odnos do kulture, umetnosti, umetniške izkušnje in procesov ustvarjanja ter ob tem prepoznavna lastna doživetja in se vživlja v izkušnjo drugega itd.).
1.3.2 Raziskovanje in spoznavanje kulture ter umetnosti	1.3.2.1 Raziskuje in spoznava kulturo, umetnost, umetniške zvrsti ter njihova izrazna sredstva v zgodovinskem in kulturnem kontekstu.
1.3.3 Izražanje v umetnosti in z umetnostjo	1.3.3.1 Je radoveden in raziskuje materiale in umetniške jezike, se z njimi izraža, razvija domišljijo ter pogloblja in širi znanje tudi na neumetniških področjih.
1.3.4 Uživanje v ustvarjalnem procesu ter dosežkih kulture in umetnosti	1.3.4.1 Uživa v ustvarjalnosti, se veseli lastnih dosežkov in dosežkov drugih. 1.3.4.2 V varnem, odprtem in spodbudnem učnem okolju svobodno izraža želje in udejanja ustvarjalne ideje.
1.3.5 Živim kulturo in umetnost	1.3.5.1 Živi kulturo in umetnost kot vrednoto v domačem in šolskem okolju ter prispeva k razvoju šole kot kulturnega središča in njenemu povezovanju s kulturnim in z družbenim okoljem.

2 /// TRAJNOSTNI RAZVOJ

SKUPNI CILJI IN NJIHOVO UMEŠČANJE V UČNE NAČRTE TER KATALOGE ZNANJ

POVZETO PO PUBLIKACIJI WWW.ZRSS.SI/PDF/SKUPNI_CILJI.PDF

2.1 POOSEBLJANJE VREDNOT TRAJNOSTNOSTI

2.1.1 Vrednotenje trajnostnosti	2.1.1.1 Kritično oceni povezanost lastnih vrednot in vrednot družbe s trajnostnostjo glede na svoje trenutne zmožnosti ter družbeni položaj.
2.1.2 Podpiranje pravičnosti	2.1.2.1 Pri svojem delovanju upošteva etična načela pravičnosti, enakopravnosti ter sočutja.
2.1.3 Promoviranje narave	2.1.3.1 Odgovoren odnos do naravnih sistemov gradi na razumevanju njihove kompleksnosti in razmerij med naravnimi ter družbenimi sistemi.

2.2 SPREJEMANJE KOMPLEKSNOSTI V TRAJNOSTNOSTI

2.2.1 Sistemsko mišljenje	2.2.1.1 K izbranemu problemu pristopa celostno, pri čemer upošteva povezanost okoljskega, gospodarskega in družbenega vidika. 2.2.1.2 Presoja kratkoročne in dolgoročne vplive delovanja posameznika in družbenih skupin v družbi, družbe na lokalni, regionalni, nacionalni ter globalni ravni.
2.2.2 Kritično mišljenje	2.2.2.1 Kritično presoja informacije, poglede in potrebe o trajnostnem razvoju z vidika naravnega okolja, živih bitij in družbe, pri čemer upošteva različne poglede, pogojene z osebnim, socialnim in kulturnim ozadjem.
2.2.3 Formuliranje problema	2.2.3.1 Pri opredelitvi problema upošteva značilnosti problema – (ne)jasnost, (ne)opredeljenost, (ne)določljivost problema – in lastnosti reševanja – (ne)definirane, (ne)sistemske rešitve – ter vpletenost deležnikov.

2.3 ZAMIŠLJANJE TRAJNOSTNIH PRIHODNOSTI

2.3.1 Pismenost za prihodnost	2.3.1.1 Na podlagi znanja, znanstvenih dognanj in vrednot trajnostnosti razume ter vrednoti možne, verjetne in zelene trajnostne prihodnosti (scenarije). 2.3.1.2 Presoja dejanja, ki so potrebna za doseganje zelene trajnostne prihodnosti.
2.3.2 Prilagodljivost	2.3.2.1 V prizadevanju za trajnostno prihodnost tvega in se kljub negotovostim prilagaja ter sprejema trajnostne odločitve za svoja dejanja.
2.3.3 Raziskovalno mišljenje	2.3.3.1 Pri načrtovanju in reševanju kompleksnih problemov/-atik trajnostnosti uporablja in povezuje znanja in metode različnih znanstvenih disciplin ter predlaga ustvarjalne in inovativne ideje in rešitve.

2.4 UKREPANJE ZA TRAJNOSTNOST

2.4.1 Politična angažiranost	2.4.1.1 Ob upoštevanju demokratičnih načel kritično vrednoti politike z vidika trajnostnosti ter sodeluje pri oblikovanju trajnostnih politik in prakse na lokalni, regionalni, nacionalni ter globalni ravni.
2.4.2 Kolektivno ukrepanje	2.4.2.1 Pri prizadevanju in ukrepanju za trajnostnost upošteva demokratična načela in aktivno ter angažirano (konstruktivno) sodeluje z drugimi.
2.4.3 Individualna iniciativa	2.4.3.1 Se zaveda lastnega potenciala in odgovornosti za trajnostno delovanje in ukrepanje na individualni, kolektivni ter politični ravni.

3 /// ZDRAVJE IN DOBROBIT

SKUPNI CILJI IN NJIHOVO UMEŠČANJE V UČNE NAČRTE TER KATALOGE ZNANJ

POVZETO PO PUBLIKACIJI WWW.ZRSS.SI/PDF/SKUPNI_CILJI.PDF

3.1 DUŠEVNA DOBROBIT

3.1.1 Samozavedanje	3.1.1.1 Zaznava in prepozna lastno doživljanje (telesne občutke, čustva, misli, vrednote, potrebe, želje) ter lastno vedenje. 3.1.1.2 Skozi izkušnje razume povezanost različnih vidikov lastnega doživljanja (telesni občutki, čustva, misli, vrednote, potrebe, želje) v specifičnih situacijah (npr. ob doživljanju uspeha in neuspeha v učnih in socialnih situacijah).
3.1.2 Samouravnavanje	3.1.2.1 Uravnava lastno doživljanje in vedenje (npr. v stresnih učnih in socialnih situacijah). 3.1.2.2 Razvija samozaupanje in samospoštovanje. 3.1.2.3 Se učinkovito spoprijema z negotovostjo in kompleksnostjo. 3.1.2.4 Učinkovito upravlja, organizira čas učenja in prosti čas.
3.1.3 Postavljanje ciljev	3.1.3.1 Prepoznava lastne interese, lastnosti, močna in šibka področja ter v skladu z njimi načrtuje kratkoročne in dolgoročne cilje (vezane na duševno, telesno, socialno in učno področje). 3.1.3.2 Spremlja doseganje in spreminjanje načrtovanih ciljev. 3.1.3.3 Razvija zavzetost in vztrajnost ter krepi zmožnosti odložitve nagrade.
3.1.4 Prožen način razmišljanja	3.1.4.1 Razvija osebno prožnost, razvojno miselno naravnost, radovednost, optimizem in ustvarjalnost. 3.1.4.2 Učinkovito se spoprijema s problemskimi situacijami, ki zahtevajo proaktivno miselno naravnost.
3.1.5 Odgovornost in avtonomija	3.1.5.1 Krepi odgovornost, avtonomijo in skrbi za osebno integriteto.

3.2 TELESNA DOBROBIT

3.2.1 Gibanje in sedenje	3.2.1.1 Razume pomen vsakodnevnega gibanja za zdravje in dobro počutje. 3.2.1.2 Razvija pozitiven odnos do gibanja. 3.2.1.3 Vključuje se v različne gibalne dejavnosti, tudi tiste, ki razbremenijo naporen vsakdan. 3.2.1.4 Razume škodljivosti dolgotrajnega sedenja, razvija navade za prekinitev in zmanjšanje sedenja.
3.2.2 Prehrana in prehranjevanje	3.2.2.1 Razume pomen uravnotežene prehrane. 3.2.2.2 Razvija navade zdravega prehranjevanja. 3.2.2.3 Oblikuje pozitiven odnos do hrane in prehranjevanja.
3.2.3 Sprostitev in počitek	3.2.3.1 Razume pomen počitka in sprostitev po miselnem ali telesnem naporu. 3.2.3.2 Spozna različne tehnike sproščanja in uporablja tiste, ki mu najbolj koristijo. 3.2.3.3 Razume pomen dobrih spalnih navad za učinkovito telesno in miselno delovanje ter ravnanje.
3.2.4 Varnost	3.2.4.1 Spozna različne zaščitne ukrepe za ohranjanje zdravja. 3.2.4.2 Ravna varno in odgovorno, pri čemer skrbi za ohranjanje zdravja sebe in drugih.
3.2.5 Preventiva pred različnimi oblikami zasvojenosti	3.2.5.1 Usvaja znanje o oblikah in stopnjah zasvojenosti ter o strategijah, kako se jim izogniti oz. jih preprečiti z zdravim življenjskim slogom.

3.3 SOCIALNA DOBROBIT

3.3.1 Socialno zavedanje in zavedanje raznolikosti	3.3.1.1 Ozavešča lastno doživljanje in vedenje v odnosih z drugimi. 3.3.1.2 Zaveda se in prepoznava raznolikosti v ožjem (oddelek, vrstniki, družina) in širšem okolju (šola, lokalna skupnost, družba).
3.3.2 Komunikacijske spretnosti	3.3.2.1 Razvija spretnosti aktivnega poslušanja, asertivne komunikacije, izražanja interesa in skrbi za druge.
3.3.3 Sodelovanje in reševanje konfliktov	3.3.3.1 Konstruktivno sodeluje v različnih vrstah odnosov na različnih področjih. 3.3.3.2 Krepi sodelovalne veščine, spretnosti vzpostavljanja in vzdrževanja kakovostnih odnosov v oddelku, družini, šoli, širši skupnosti, temelječih na spoštljivem in asertivnem komuniciranju ter enakopravnosti.
3.3.4 Empatija	3.3.4.1 Krepi zmožnosti razumevanja in prevzemanja perspektive drugega. 3.3.4.2 Prepoznava meje med doživljanjem sebe in drugega. 3.3.4.3 Uravnava lastno vedenje v odnosih, upoštevajoč več perspektiv hkrati.
3.3.5 Prosocialno vedenje	3.3.5.1 Krepi prepoznavanje in zavedanje potrebe po nudenju pomoči drugim. 3.3.5.2 Prepoznava lastne potrebe po pomoči in strategije iskanja pomoči. 3.3.5.3 Krepi družbeno odgovornost.

4 /// DIGITALNA KOMPETENTNOST

SKUPNI CILJI IN NJIHOVO UMEŠČANJE V UČNE NAČRTE TER KATALOGE ZNANJ

POVZETO PO PUBLIKACIJI WWW.ZRSS.SI/PDF/SKUPNI_CILJI.PDF

4.1 INFORMACIJSKA IN PODATKOVNA PISMENOST

4.1.1 Brskanje, iskanje in filtriranje podatkov, informacij ter digitalnih vsebin	4.1.1.1 Izraža informacijske potrebe, išče podatke, informacije in vsebine v digitalnih okoljih ter izboljšuje osebne strategije iskanja.
4.1.2 Vrednotenje podatkov, informacij in digitalnih vsebin	4.1.2.1 Analizira, primerja in kritično vrednoti verodostojnost in zanesljivost podatkov, informacij in digitalnih vsebin.
4.1.3 Upravljanje podatkov, informacij in digitalnih vsebin	4.1.3.1 Podatke zbira, obdeluje, prikazuje in shranjuje na najustreznejša mesta (trdi disk, oblak, USB itd.), tako da jih zna kasneje tudi najti.

4.2 KOMUNIKACIJA IN SODELOVANJE

4.2.1 Interakcija z uporabo digitalnih tehnologij	4.2.1.1 Sporazumeva se z uporabo različnih digitalnih tehnologij in razume ustrezna sredstva komunikacije v danih okoliščinah.
4.2.2 Deljenje z uporabo digitalnih tehnologij	4.2.2.1 Deli podatke, informacije in digitalne vsebine z drugimi z uporabo ustreznih digitalnih tehnologij. Deluje v vlogi posrednika in je seznanjen s praksami navajanja virov ter avtorstva.
4.2.3 Državljanstvo udejstvovanje z uporabo digitalnih tehnologij	4.2.3.1 Išče in uporablja portale za udejstvovanje v družbi. Poišče skupine, ki zastopajo njegove interese, s pomočjo katerih lahko aktivno daje predloge za spremembe.
4.2.4 Sodelovanje z uporabo digitalnih tehnologij	4.2.4.1 Z digitalnimi orodji soustvarja skupno vsebino in se zavzema za krepitev sodelovanja med člani.
4.2.5 Spletni bonton	4.2.5.1 Pri uporabi digitalnih tehnologij in omrežij prilagaja svoje vedenje pričakovanjem ter pravilom, ki veljajo v določeni skupini.
4.2.6 Upravljanje digitalne identitete	4.2.6.1 Ustvari eno ali več digitalnih identitet in z njimi upravlja, skrbi za varovanje lastnega ugleda ter za ravnanje s podatki, ki nastanejo z uporabo številnih digitalnih orodij in storitev v različnih digitalnih okoljih.

4.3 USTVARJANJE DIGITALNIH VSEBIN

4.3.1 Razvoj digitalnih vsebin	4.3.1.1 Ustvarja in ureja digitalne vsebine v različnih formatih.
4.3.2 Umeščanje in poustvarjanje digitalnih vsebin	4.3.2.1 Digitalne vsebine obogati z dodajanjem slik, glasbe, videoposnetkov, vizualnih efektov idr.
4.3.3 Avtorske pravice in licence	4.3.3.1 Pozna licence in avtorske pravice. Spoštuje pravice avtorjev in jih ustrezno citira.
4.3.4 Programiranje	4.3.4.1 Zna ustvariti algoritem za rešitev enostavnega problema. Zna odpraviti preproste napake v programu.

4.4 VARNOST

4.4.1 Varovanje naprav	4.4.1.1 Deluje samozaščitno; svoje naprave zaščiti z ustreznimi gesli, programsko opremo in varnim ravnanjem, jih ne pušča brez nadzora v javnih prostorih idr.
4.4.2 Varovanje osebnih podatkov in zasebnosti	4.4.2.1 Varuje osebne podatke in podatke drugih ter prepoznava zaupanja vredne ponudnike digitalnih storitev.
4.4.3 Varovanje zdravja in dobrobiti	4.4.3.1 Digitalno tehnologijo uporablja uravnoteženo, skrbi za dobro telesno in duševno dobrobit ter se izogiba negativnim vplivom digitalnih medijev.
4.4.4 Varovanje okolja	4.4.4.1 Zaveda se vplivov digitalnih tehnologij in njihove uporabe na okolje.

4.5 REŠEVANJE PROBLEMOV

4.5.1 Reševanje tehničnih težav	4.5.1.1 Prepozna tehnične težave pri delu z napravami ali digitalnimi okolji ter jih rešuje.
4.5.2 Prepoznavanje potreb in opredelitev tehnoloških odzivov	4.5.2.1 Prepoznava in ocenjuje potrebe, izbira ter uporablja digitalna orodja in jih prilagaja lastnim potrebam.
4.5.3 Ustvarjalna uporaba digitalne tehnologije	4.5.3.1 S pomočjo digitalne tehnologije ustvarja rešitve in novosti v postopkih ter izdelkih.
4.5.4 Prepoznavanje vrzeli v digitalnih kompetencah	4.5.4.1 Prepozna vrzeli v svojih digitalnih kompetencah, jih po potrebi izboljšuje in dopolnjuje ter pri tem podpira tudi druge.

5.1 ZAMISLI IN PRILOŽNOSTI

5.1.1 Odkrivanje priložnosti	5.1.1.1 Prepozna avtentične izzive kot priložnosti za ustvarjanje vrednosti zase in za druge.
5.1.2 Ustvarjalnost in inovativnost	5.1.2.1 Pri reševanju izzivov na ustvarjalen način uporablja znanje in izkušnje za ustvarjanju boljših rešitev.
	5.1.2.2 Pripravi nabor možnih rešitev izziva, pri čemer stremi k oblikovanju vrednosti za druge.
5.1.3 Vizija	5.1.3.1 Oblikuje vizijo prihodnosti, ki vključuje odgovore na vprašanja, kaj namerava početi v prihodnosti, kakšen želi postati in kakšno skupnost želi sooblikovati.
5.1.4 Vrednotenje zamisli	5.1.4.1 Vrednoti rešitve ob upoštevanju kriterijev po načelu ustvarjanja dobroti za druge in izbere ustrezno rešitev.
5.1.5 Etično in trajnostno razmišljanje	5.1.5.1 Prepozna in ovrednoti vpliv svojih odločitev ter ravnanj na skupnost in okolje.

5.2 VIRI

5.2.1 Samozavedanje in samoučinkovitost	5.2.1.1 Prepozna svoje želje, močna in šibka področja ter zaupa, da lahko pozitivno vpliva na ljudi in situacije.
5.2.2 Motiviranost in vztrajnost	5.2.2.1 Je pozitivno naravnani, samozavesten in osredotočen na proces reševanja izziva.
	5.2.2.2 Vztraja pri opravljanju kompleksnejših nalog.
5.2.3 Vključevanje virov	5.2.3.1 Pridobi podatke in sredstva (materialna, nematerialna in digitalna), potrebne za prehod od zamisli k dejanjem, s katerimi odgovorno in učinkovito upravlja, pri čemer upošteva učinkovito izrabo lastnega časa in finančnih sredstev.
5.2.4 Vključevanje človeških virov	5.2.4.1 Spodbuja in motivira druge pri reševanju skupnih nalog.
	5.2.4.2 Poišče ustrezno pomoč posameznika (npr. vrstnika, učitelja, strokovnjak itd.) ali strokovne skupnosti.
	5.2.4.3 Razvije spretnosti za učinkovito komunikacijo, pogajanje, vodenje, ki so potrebne za doseganje rezultatov.
5.2.5 Finančna pismenost	5.2.5.1 V različnih življenjskih situacijah prepozna in rešuje finančne izzive (viri finančnih sredstev, skrb za denar, poslovanje npr. z banko, zavarovalnico ter drugimi finančnimi institucijami, ocena potrebnih sredstev, tveganj in odločitev o zadolževanju ter naložbi, varčevanju).
	5.2.5.2 Sprejema odgovorne finančne odločitve za doseganje blaginje (osebne in za skupnost).
	5.2.5.3 Pridobiva ustrezno znanje na področju finančne pismenosti za kakovostno vsakdanje in poklicno življenje.

5.3 K DEJANJEM

5.3.1 Prevzemanje pobude	5.3.1.1 Spodbuja in sodeluje pri reševanju izzivov, pri čemer prevzema individualno in skupinsko odgovornost.
5.3.2 Načrtovanje in upravljanje	5.3.2.1 V procesu reševanja problemov si zastavlja kratkoročne, srednjeročne in dolgoročne cilje, opredeli prednostne naloge in pripravi načrt.
	5.3.2.2 Prilagaja se nepredvidnim spremembam.
5.3.3 Obvladovanje negotovosti, dvoumnosti in tveganja	5.3.3.1 Na nepredvidene situacije se odziva s pozitivno naravnanoostjo in ciljem, da jih uspešno razreši.
	5.3.3.2 Pri odločitvah primerja in analizira različne informacije, da zmanjša negotovost, dvoumnost in tveganja.
5.3.4 Sodelovanje	5.3.4.1 Sodeluje z različnimi posamezniki ali skupinami.
	5.3.4.2 Morebitne spore rešuje na konstruktiven način in po potrebi sklepa kompromise.
5.3.5 Izkusveno učenje	5.3.5.1 Z reševanjem izzivov pridobiva nove izkušnje in jih upošteva pri sprejemanju nadaljnjih odločitev.
	5.3.5.2 Presoja uspešnost doseganja zastavljenih ciljev in pri tem prepozna priložnosti za nadaljnje učenje.
	5.3.5.3 Prepozna priložnosti za aktivno uporabo pridobljenega znanja v novih situacijah.
	5.3.5.4 Povratne informacije uporabi za nadaljnji razvoj podjetnostne kompetence.